

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

ЗАТВЕРДЖЕНО

Приймальною комісією

Протокол № 4 від 01 лютого 2022 р.

Голова Приймальної комісії

О.Г. Самойленко

**ПРОГРАМА
фахового іспиту**

з української мови і літератури

Освітній рівень: магістр

Освітньо-професійна програма СО (Українська мова і література)

Спеціальність: 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

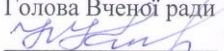
Освітньо-професійна програма Українська мова та література

Спеціальність 035 Філологія

На основі: освітнього ступеня бакалавра, магістра,

освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста

РОЗГЛЯНУТО та ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні Вченої ради ННІ філології,
перекладу та журналістики
протокол № 5 від 26 січня 2022 р.

Голова Вченої ради

Н.І. Клипа

Ніжин – 2022

Українська мова

Пояснювальна записка

Вступним випробуванням з української мови до Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя на навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем “магістр” для вступників, які мають право на такі іспити згідно з Правилами прийому до Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя 2020 р., є письмовий екзамен.

Тривалість вступного екзамену – 120 хвилин.

Мета вступного екзамену – виявити рівень навчальних досягнень та ступінь підготовленості вступників з української мови для їх участі в загальному конкурсі й подальшого навчання в Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя; оцінити знання з українського мовознавства.

Програма вступних випробувань з української мови для вступників до Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя розроблена з урахуванням чинної програми з сучасної української літературної мови.

Матеріал програми розподілено за розділами: «Фонетика», «Орфоепія», «Графіка», «Орфографія», «Лексикологія. Фразеологія», «Будова слова. Словотвір», «Морфологія», «Синтаксис», «Стилістика», «Розвиток мовлення».

Основні вимоги до знань та умінь. На екзамені з української мови вступники мають продемонструвати:

- вільне володіння орфоепічними, лексичними, фразеологічними, словотвірними, морфологічними, синтаксичними, орфографічними, пунктуаційними та стилістичними нормами сучасної української літературної мови;

- здатність відрізняти випадки правильного використання мовних засобів від помилкових;

- чітке уявлення про зміст понять і термінів українського мовознавства, значення й особливості функціонування мовних одиниць;

- уміння розпізнавати істотні ознаки мовних явищ, їх закономірності; групувати й класифікувати мовні явища, встановлювати причиново-наслідкові зв'язки між ними;

- здатність практично застосовувати набуті теоретичні знання з української мови;

- створювати власні висловлення, критичний погляд на мовні явища з урахування сучасних підходів до їхнього аналізу;

- логічно й послідовно викладати думки та формулювати відповідні висновки;

Критерії оцінювання знань і вмінь. Вступний екзамен з української мови передбачає письмове виконання завдань відтворувального, аналітичного й творчого характеру.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Екзамен		100
	оцінюють за повні та міцні знання теоретичного матеріалу, ґрунтовний аналіз фактичного матеріалу в необхідному обсязі, за умови відсутності фактичних помилок, за чіткий, логічний, послідовний виклад матеріалу літературною мовою.	90–100
	оцінюють за вияв повних, систематичних знань із української мови, успішний аналіз фактичного матеріалу в необхідному обсязі, але за умови наявності у відповідях незначних помилок.	75–89
	оцінюють за достатній рівень знань основного навчального матеріалу в неповному обсязі, неповноту розкриття теми та порушену логіку висловлювання, наявність незначної кількості фактичних помилок.	60–74
	оцінюють за недостатній рівень засвоєння знань, за поверхове, фрагментарне, неповне розкриття теми, за значну кількість помилок під час аналізу фактичного матеріалу, його теоретичного обґрунтування.	1–59

Максимальна кількість балів за виконання завдань з української мови становить 100 балів.

Абітурієнти, які без поважних причин не з'явилися на вступний екзамен у зазначений за розкладом час, до наступного вступного випробування та до участі в конкурсі не допускаються.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

ПРОГРАМА З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Фонетика. Предмет і завдання фонетики як мовознавчої дисципліни. Фізико-акустичний, фізіологічно-артикуляційний і лінгвістичний (фонологічний) аспекти вивчення мовних звуків. Фонетична транскрипція.

Фонологія. Предмет і завдання фонології як мовознавчої дисципліни. Поняття фонем. Інваріант, (основний алофон) і варіанти фонем. Функції фонем. Принципи виділення фонем. Фонематична транскрипція.

Система фонем сучасної української літературної мови. Голосні фонем, їх класифікація. Приголосні фонем, їх класифікація.

Модифікації фонем. Позиційні й комбінаторні зміни голосних: редукція, гармонійна асиміляція, акомодация.

Позиційні та комбінаторні зміни приголосних. Акомодация приголосних до сусідніх голосних. Палаталізація приголосних. Лабіалізація приголосних. Асиміляція приголосних, її різновиди. Дисиміляція приголосних, її різновиди. Спрощення в групах приголосних. Специфічні випадки подовження приголосних в українській мові.

Морфологія як учення про регулярні фонологічні чергування в складі морфем, пов'язані зі словотворенням і словозміною.

Чергування голосних фонем в українській літературній мові: о, е з і; о, е з нулем звука (вставні, випадні); е з о після шиплячих та й; и з о у фонемосполученнях ри, ли – ро, ло; е – о, і – а, о – а, е – і, у – а, і – и, е – и – Ø (з історичним коментуванням).

Чергування приголосних фонем в українській літературній мові (з історичним коментуванням): перше, друге, третє перехідні пом'якшення (палаталізації); чергування, пов'язані з пом'якшенням приголосних у сполученні з й; чергування губних зі сполукою "губний + й, л"; чергування і – й, у – в. Зміни приголосних перед суфіксами -ськ(ий),-ств(о),-ин(а), -енк(о).

Поняття складу. Основні закономірності складоподілу в українській мові. Типи складів. Основні правила складоподілу.

Наголос в українській мові. Роль наголосу в розрізненні слів та їхніх форм. Головний та побічний, рухомий та нерухомий наголоси. Тактовий, логічний та емпатичний наголоси. Проклітики й енклітики. Інтонія.

Орфоепія як розділ мовознавчої науки, що вивчає систему загальноприйнятих правил української літературної вимови. Вимова голосних у ненаголошеній і наголошеній позиціях (асимілятивний вплив голосних). Вимова дзвінких і глухих приголосних; вимова губних звуків; вимова африкат, вимова м'яких і пом'якшених приголосних; вимова сполучень кількох приголосних; вимова шиплячих приголосних. Особливості вимови слів іншомовного походження.

Графіка української мови. Поняття графеми. Український алфавіт. Співвідношення між буквами українського алфавіту та фонемами української літературної мови. Букви на позначення голосних і приголосних фонем. Звукове значення букв Я, Ю, Є, Ї, Щ, Ъ та подвоєння букв. Позначення м'якості приголосних на письмі.

Українська орфографія як розділ мовознавчої науки. Принципи української орфографії. Короткі відомості з історії української орфографії. Поняття орфограми. Різновиди орфограм. Правопис складних слів. Принципи вживання великої букви. Правопис прізвищ і географічних назв. Правопис слів іншомовного походження. Орфографічні та технічні правила переносу.

Лексикологія. Слово в лексичній системі мови. Основні типи лексичних значень слів. Моносемія і полісемія. Пряме й переносне значення слів. Типи переносних лексичних значень.

Лексико-семантичні явища синонімії, омонімії, паронімії та антонімії в

сучасній українській мові. Типи синонімів. Синонімічний ряд, гніздо, домінанта. Розмежування омонімії та полісемії. Повні й часткові омоніми (омофони, омоформи, омографи). Пароніми, їх класифікація. Антоніми, їх класифікація.

Склад лексики української мови за походженням: споконвічна українська лексика (праіндоєвропейський шар, спільнослов'янський шар, специфічно українські слова) та запозичена лексика (основні мови-донори, тематичні групи).

Стилістична диференціація лексики: стилістично нейтральна та стилістично забарвлена лексика. Науково-термінологічна, суспільно-політична, книжна, адміністративно-ділова, специфічно-побутова, емоційно забарвлена лексика.

Активна й пасивна лексика в сучасній українській мові. Неологізми, архаїзми (семантичні, стилістичні, матеріальні).

Фразеологія української мови. Основні ознаки фразеологічної одиниці. Класифікації фразеологічних одиниць: за ступенем семантичного злиття компонентів, за семантико-граматичними особливостями, генетична класифікація. Джерела формування фразеологічного фонду.

Лексикографія як наука. Розвиток української лексикографії. Поняття про словник. Загальна характеристика словників (енциклопедичних та лінгвістичних). Лінгвістичні одномовні словники: тлумачні, етимологічні, історичні, іншомовні, лексико-семантичні, фразеологічні, орфографічні, термінологічні, орфоепічні, морфемні, діалектні, частотні, інверсійні тощо.

Морфеміка. Визначення й характеристика морфем. Кореневі й афіксальні морфеми, функціональні відмінності між ними. Вільні та зв'язані кореневі морфеми. Морфема, морф, аломорф. Основа слова, типи основ.

Словотвір. Способи словотворення в сучасній українській мові. Морфологічний спосіб словотворення: афіксація, осново-/ словоскладання, аббревіація. Неморфологічні способи творення слів: морфолого-синтаксичний, лексико-синтаксичний, лексико-семантичний.

Частини мови та принципи їх класифікації в українській мові. Повнозначні (самостійні) та неповнозначні (службові) частини мови. Явища переходу слів з однієї частини мови в іншу.

Іменник. Лексико-граматичні розряди іменника: власні та загальні назви; назви істот і неістот; конкретні та абстрактні іменники; збірні іменники; матеріально-речовинні іменники.

Грамматичні категорії іменника (рід, число, відмінок); поділ іменників на відміни та групи.

Особливості відмінювання іменників (складні випадки вживання відмінкових закінчень).

Прикметник. Специфіка граматичних категорій прикметника. Розряди прикметників за значенням: якісні, відносні, присвійні та порядкові. Якісні прикметники, їх лексико-граматичні особливості.

Відносні, присвійні та порядкові прикметники; їх особливості. Проміжні розряди прикметників: відносно-якісні та присвійно-відносні.

Короткі та повні прикметники в українській мові. Стягнені та нестягнені форми повних прикметників. Особливості відмінювання та правопису прикметників.

Числівник. Граматичні категорії числівників. Функціональні розряди числівників: означено-кількісні та неозначено-кількісні.

Морфологічні групи числівників: прості, складні й складені. Особливості відмінювання та правопису числівників.

Займенник. Співвідношення займенників за значенням, морфологічними ознаками та синтаксичними функціями з іншими частинами мови – іменниками, прикметниками, числівниками.

Розряди займенників за значенням: особові та особово-вказівні, зворотний, присвійні, вказівні, означальні, питально-відносні, заперечні, неозначені. Відмінювання займенників.

Дієслово. Система дієслівних утворень (форм): дієвідмінюване дієслово, інфінітив, дієприкметник, дієприслівник, дієслівні форми на -но, -то. Характеристика загальнодієслівних граматичних категорій: вид, перехідність/неперехідність, стан.

Категорії способу і часу дієслова. Дійсний, умовний та наказовий способи; їх значення та творення. Система дієслівних часів у сучасній українській мові; їх творення та значення.

Дієприкметник. Граматичні категорії дієприкметника: стан, вид, час, рід, число, відмінок. Творення дієприкметників. Дієслівні форми на -но, -то. Дієприслівник. Граматичні категорії дієприслівника; особливості їх вираження.

Прислівник. Розряди прислівників за значенням: означальні, обставинні, предикативні, модальні. Ступені порівняння прислівників на -о, -е.

Морфологічні типи прислівників. Способи творення прислівників. Правопис прислівників.

Загальна характеристика прийменника як частини мови. Походження та морфологічний склад прийменників. Семантичні типи прийменників. Уживання прийменників із різними відмінковими формами.

Сполучник. Походження та морфологічний склад сполучників. Семантико-синтаксичні функції сполучників сурядності та підрядності. Сполучні слова.

Частка. Функціонально-семантичні різновиди часток: фразові (питальні, оклично-підсилювальні, власне модальні, стверджувальні, заперечні, вказівні, означальні, кількісні, спонукальні, видільні, приєднувальні); слововорчі, формотворчі.

Вигук. Групи вигуків за значенням: емоційні та волевиявлення. Походження вигуків. Інтер'єктивація.

Синтаксис. Словосполучення як одиниця синтаксису. Синтаксичні словосполучення, їх відмінність від лексичних та фразеологічних. Типи синтаксичних словосполучень (предикативні, сурядні, підрядні). Шкільна та університетська класифікації підрядних словосполучень. Види підрядного зв'язку (узгодження, керування, прилягання).

Речення як основна одиниця синтаксису. Речення і судження. Основні ознаки речення (предикативність, модальність, граматична організованість, семантична та інтонаційна завершеність). Критерії класифікації речень: за метою висловлювання (розповідне, питальне, спонукальне); за інтонуюванням (окличне, неокличне); за характером висловленої думки (стверджувальне, заперечне: загальнозаперечне, частковозаперечне); за будовою граматичної основи (двоскладне, односкладне; типи односкладних); за наявністю/відсутністю другорядних членів речення (поширене, непоширене); за будовою конститутивної структури (повне, неповне).

Поняття про члени речення. Граматична основа двоскладного речення. Підмет, його структура (простий, складений) та засоби вираження.

Присудок, його структурно-семантичні характеристики (простий, простий ускладнений; складений іменний, складений дієслівний, складений прислівниковий; складний) та морфологічні засоби вираження.

Означення як другорядний член речення. Граматичні види (узгоджені та неузгоджені означення), морфологічні засоби їх вираження. Прикладка як різновид означення.

Додаток як другорядний член речення. Граматичні види (прямі та непрямі додатки) та морфологічні засоби вираження.

Обставина як другорядний член речення. Види за значенням (обставини способу дії, міри й ступеня, місця, часу, причини, мети, умови, допусту) та морфологічні засоби їх вираження.

Система односкладних речень. Проблема односкладного речення в сучасному мовознавстві. Шкільна та університетська класифікації односкладних речень. Типи односкладних особових речень: означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові.

Односкладні безособові речення. Різновиди безособових речень за способом вираження головного члена (власне безособові; речення, головний член яких виражений особовим дієсловом у безособовому значенні; речення, головний член яких виражений предикативною формою на -но, -ено, -то;

речення, головний член яких виражений прислівником; речення, головний член яких виражений предикативним словом).

Речення з відокремленими другорядними членами. Поняття про відокремлення. Умови відокремлення означень та прикладок.

Умови відокремлення обставин та додатків.

Однорідні члени речення як засіб ускладнення простого речення. Поняття про однорідність у простому реченні. Способи (сполучниковий сурядний і безсполучниковий) та засоби вираження однорідності. Однорідні та неоднорідні означення.

Вставні та вставленні конструкції як засіб ускладнення простого речення. Поняття про вставні компоненти (слово, словосполучення, речення), їх функції та значення. Функції вставлених слів, словосполучень, речень.

Складносурядні речення. Поняття про складносурядне речення. Структурно-семантичні типи складносурядних речень (єднальні, зіставно-протиставні, розділові). Семантико-синтаксичні відношення між частинами складносурядного речення. Складносурядні речення відкритої та закритої структури.

Складнопідрядні речення, їх різновиди. Різні погляди на класифікування складнопідрядних речень (логіко-граматична та структурно-семантична класифікації). Складнопідрядні речення з підрядними означальними та з'ясувальними частинами. Загальна характеристика складнопідрядних речень із підрядною з'ясувальною частиною. Типи складнопідрядних речень із підрядною означальною частиною (власне означальні, займенниково-означальні).

Складнопідрядні речення з підрядними обставинними частинами (місця, часу, умови, причини, мети, наслідку, допустовості, способу дії, міри й ступеня).

Складнопідрядні речення з кількома підрядними частинами. Різновиди складнопідрядних багатокomпонентних речень: із супідрядним зв'язком (однорідна й неоднорідна супідрядність), із послідовною підрядністю, речення комбінованого виду.

Складні безсполучникові речення з однотипними частинами, їх структурно-семантична характеристика (речення з єднальними та зіставно-протиставними відношеннями).

Складні безсполучникові речення з різнотипними частинами. Семантико-синтаксичні відношення між предикативними частинами (умовні, причиново-наслідкові, часові, допустові, цільові, пояснювальні, пояснювально-приєднувальні).

Складні речення з різними типами синтаксичного зв'язку. Складні сполучникові речення із сурядністю і підрядністю. Види складних сполучниково-безсполучникових речень: із сурядністю та безсполучниковістю; із підрядністю і безсполучниковістю; із сурядністю, підрядністю і безсполучниковістю.

Зразок завдання

1. Схарактеризуйте фонологічну систему української мови.
2. Поставте пропущені розділові знаки та зробіть повний синтаксичний аналіз речення:

Життя любить терплячих вона пам'ятала цю батькову науку і внутрішньо приймала її та все ж факт несподіваного творчого відкриття не минув для Інни безслідно не раз ловила себе на бажанні щоб пісню підхопило й понесло щоб дійшла вона якимось неймовірним чином до слуху й того кому від неї може б теж стало б тепліше (Олесь Гончар).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Теоретичні джерела:

1. Блик О.П. Фонетика. Орфоепія. Графіка. Орфографія / О.П. Блик. – К., 1988. – 128 с.
2. Бойко В. М. Граматика української мови : Морфеміка. Словотвір. Морфологія : навч. посіб / В. М. Бойко , Л. Б Давиденко. – К.: Академвидав, 2014. – 248 с.
3. Бойко В. М. Сучасна українська літературна мова : Морфеміка. Словотвір : навч.-метод. посіб. / В. М. Бойко, Л. Б Давиденко. – Ніжин, 2010. – 119 с.
4. Бойко Н. І. Сучасна українська літературна мова : Контрольно-тренувальні завдання з фонетики, фонології, морфонології, орфоепії, графіки та орфографії : навч.-метод. посіб. / Н. І Бойко., В. М. Пащенко. – Ніжин, 2007. – 105 с.
5. Бойко Н. І. Сучасна українська літературна мова : Лексикологія, фразеологія, лексикографія : навч.-метод. посіб. / Н. І .Бойко, В. М. Пащенко – Ніжин, 2005. – 140 с.
6. Бойко Н. І. Сучасна українська літературна мова : Фонетика, фонологія, морфонологія, орфоепія, графіка, орфографія : Практичний курс : навч. посіб. / Н. І Бойко. – Ніжин, 2010. – 128 с.

7. Бондар О.І. Сучасна українська мова : Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. / О.І. Бондар, Ю.О. Карпенко. – К., 2006. – 368 с.
8. Винницький В.М. Наголос у сучасній українській мові / В.М. Винницький – К., 1984. – 160 с.
9. Вихованець І.Р. Граматика української мови : Синтаксис : підруч. / І.Р. Вихованець. – К., 1993 – 368 с.
10. Волох О.Т. Сучасна українська літературна мова : Морфологія. Синтаксис : навч. посіб. / О.Т. Волох, М.Т. Чемерисов, Є.І. Чернов – К., 1989. – 334 с.
11. Волох О.Т. Сучасна українська літературна мова : Вступ, фонетика, орфоепія, графіка і орфографія, лексикологія, фразеологія, лексикографія, словотвір : навч. посіб. / Волох О.Т. – К., 1986. – 200 с.
12. Горяний В.Д. Синтаксис односкладних речень : пос. для вчителів / В.Д. Горяний. – К., 1984. – 128 с.
13. Гуйванюк Н.В. Українська мова : Схеми, таблиці, тексти / Н.В. Гуйванюк, О.В. Кардашук, О.В. Кульбабська – Львів : Вид.-во, «СВІТ», 2005. – 304 с.
14. Дудик П.С. Синтаксис української мови : підруч. / П.С. Дудик, Л.В. Прокопчук. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 384 с.
15. Дудик П.С. Словосполучення в українській літературній мові / П.С. Дудик – К., 1998. – 132 с.
16. Житар І. Українська мова : Синтаксис і пунктуація : навч. посіб. / І. Житар, Т. Матвійчук. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. – 240 с.
17. Жовтобрюх М.А. Історична граматика української мови : підруч. / М.А. Жовтобрюх – К., 1980. – 320 с.
18. Жовтобрюх М.А. Історія української мови. Фонетика : підруч. / М.А. Жовтобрюх, В.М. Русанівський, В.Г. Скляренко – К., 1979. – 367 с.
19. Жовтобрюх М.А. Курс сучасної української літературної мови : підруч. / М.А. Жовтобрюх, Б.М. Кулик. – Ч.1. – К., 1972. – 402 с.
20. Зінченко С.В. Історична граматика української мови в таблицях : Історичний коментар : навч. посіб. / С.В. Зінченко, В.Г. Коваленко. – Ніжин, 2001. – 94 с.
21. Іваницька Н.Я. Вивчення членів речення у 4–8 кл / Н.Я. Іваницька. – К., 1982. – 144 с.
22. Кадомцева Л.О. Українська мова : Синтаксис простого речення : навч. посіб. / Л.О. Кадомцева. – К., 1985. – 128 с.
23. Каранська М.У. Синтаксис сучасної української літературної мови : підруч. / М.У. Каранська. – К., 1995. – 312 с.
24. Кващук А.Г. Синтаксис складного речення : посіб. для вчителів / А.Г. Кващук. – К., 1986. – 109 с.
25. Пазяк О.М. Українська мова і культура мовлення : навч. посіб. / О.М. Пазяк, Г.Г. Кисіль. – К., 1995. – 239 с.

26. Плиско К.М. Організація навчання синтаксису в середній школі: посіб. для вчителів./ – К. М.Плиско. – К., 1990. – 135 с.
27. Плющ Н. Сучасна українська мова. Орфоепія : навч. посіб. / Н. Плющ, В. Бондаренко – К., 2007. – 172 с.
28. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови / Л. Г. Скрипник. – К., 1973. – 280 с.
29. Слинько І.І. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання / І. І. Слинько, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська. – К., 1994. – 670 с.
30. Сучасна українська літературна мова : Вступ. Фонетика / за заг. ред. І. К. Білодіда. – К., 1969. – 436 с.
31. Сучасна українська літературна мова : Лексика. Фразеологія / за заг. ред. І. К. Білодіда. – К., 1973. – 540 с.
32. Сучасна українська літературна мова : Лексикологія. Фонетика : підруч. / А. К. Мойсієнко, О. В. Бас-Кононенко, В. В. Бондаренко та ін. – К. : Знання, 2010. – 270 с.
33. Сучасна українська літературна мова : Морфологія / за заг. ред. І. К. Білодіда. – К., 1969. – 580 с.
34. Сучасна українська літературна мова : Морфологія. Синтаксис : підруч. / А. К. Мойсієнко, І. М. Арібжанова, В. В. Коломійцева та ін. – К. : Знання, 2010. – 374 с.
35. Сучасна українська літературна мова : Орфоепія : навч. посіб. / Н. Плющ, О. Бас-Кононенко, З. Дудник, О. Зубань. – К., 2007. – 172 с.
36. Сучасна українська літературна мова : підруч. / за ред. А. П. Грищенка. – К., 2002. – 439 с.
37. Сучасна українська літературна мова : підруч. / за ред. М. Я. Плющ. – К., 2004. – 430 с.
38. Сучасна українська літературна мова : Синтаксис / за заг. ред. І. К. Білодіда. – К., 1972. – 516 с.
39. Сучасна українська літературна мова : Стилїстика / за заг. ред. І. К. Білодіда. – К., 1973. – 588 с.
40. Сучасна українська літературна мова : Фонетика : навч. посіб./ Н. Плющ, О. Бас-Кононенко, З. Дудник, О. Зубань. – К., 2002. – 173 с.
41. Сучасна українська літературна мова : хрестоматія з фонетика / укл. Н. І. Бойко., Т. Л. Хомич. – Ніжин, 2012. – 218 с.
42. Сучасна українська мова : підруч. / за ред. О. Д. Пономарева. – К., 2001. – 392 с.
43. Тоцька Н. І. Голосні фонемі української літературної мови : підруч. Н. І. Тоцька. – К., 1973. – 184 с.
44. Тоцька Н. І. Сучасна українська літературна мова : Фонетика, орфоепія, графіка, орфографія : підруч. / Н. І. Тоцька. – К., 1981. – 184 с.
45. Українська мова : енциклопедія/ ред.. колегія: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), П. М. Зяблюк та ін. – К., 2007. – 752 с.
46. Український правопис. – 4-те вид. – К., 2012. – 288 с.

47. Шевченко Л. Ю. Сучасна українська мова: довідник / Л. Ю. Шевченко, В. В. Різун, Ю. В. Лисенко. – К., 1996.
48. Шкурятяна Н. Г. Сучасна українська літературна мова / Н. Г. Шкурятяна, С. В. Шевчук. – К., 2000. – 688 с.
49. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підруч. / К. Ф. Шульжук. – К., 2010. – 408 с.
50. Шульжук К. Ф. Складне речення в українській мові : навч. посіб. / К. Ф. Шульжук. – К., 1989. – 136 с.
51. Ющук І. П. Українська мова : підруч. / І. П. Ющук. – К., 2003. – 640 с.

Довідкова література:

1. Бурячок А. А. Орфографічний словник / А. А. Бурячок. – К., 2005. – 400 с.
2. Ганич Д. І. Словник лінгвістичних термінів / Д. І. Ганич, І. С. Олійник. – К., 1985. – 217 с.
3. Головащук С. І. Словник наголосів / С. І. Головащук. – К., 2003.
4. Горпинич В. А. Русско-украинский орфоэпический словарь / В. А. Горпинич. – К., 1992.
5. Єрмоленко С. Я. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бибики, О. Г. Тодор. – К., 2001. – 222 с.
6. Кротевич Є. В. Словник лінгвістичних термінів / Є. В. Кротевич., Н. С. Родзевич. – К., 1985. – 236 с.
7. Кротевич Є. В. Словник поліських говорів / П. С. Лисенко. – К., 1974. – 260 с.
8. Морфемний словник / уклад. Л. М. Полюга. – К., 1983. – 260 с.
9. Орфографічний словник української мови / С. І. Головащук, М. М. Пещак., В. М. Русанівський, О. О. Тараненко. – К., 2004. – 864 с.
10. Орфоепічний словник української мови : у 2 т. / за ред. М. М. Пещак, В. М. Русанівського. – К., 2001. – Т. 1; К., 2003. – Т. 2.
11. Погрібний М. І. Орфоепічний словник української мови / М. І. Погрібний. – К., 1984. – 630 с.
12. Погрібний М. І. Словник наголосів української літературної мови / М. І. Погрібний. – К., 1964. – 640 с.
13. Полюга Л. М. Словник українських морфем / Л. М. Полюга. – Львів, 2001. – 448 с.
14. Словник української мови : в 11 т. – К., 1970–1980.
15. Українська літературна вимова і наголос : словник-довідник / за ред. М. А. Жовтобрюха. – К., 1973. – 724 с.
- Яценко І. Т. Морфемний аналіз : словник-довідник : у 2 т. / І. Т. Яценко. – Т. 1. – К., 1980. – 356 с.; Т. 2 – К., 1981. – 352 с

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вступного екзамену з історії української літератури складається з теоретичної і практичної частини.

Включений у програму зміст навчального матеріалу дає можливість виявити:

1. Рівень фахової підготовки студентів з історії української літератури.
2. Якість засвоєння основних понять і термінів з теорії літератури.
3. Знання художніх текстів та закономірностей розвитку українського літературного процесу на рівні художніх напрямів, течій, жанрів, стилю.
4. Уміння визначати художню своєрідність письменника та його місце в історії української літератури.
5. Навики кваліфікованого, цілісного аналізу ліричного твору.

Матеріал програми дає можливість перевірити та оцінити компетентність кожного студента щодо рівня його філологічних знань та вмінь аналізувати різноманітні явища літературного процесу.

ПОКАЗНИКИ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ ВСТУПНИКІВ

Показники:

1. Характер засвоєння знань (рівень усвідомлення, міцність запам'ятання, обсяг, повнота, точність).
2. Якість знань (логіка мислення, аргументація, послідовність і самостійність викладу, культура мовлення).
3. Ступінь оволодіння вміннями і навичками.
4. Творча діяльність і загальна якість виконаної роботи.

Критерії:

«Відмінно» – оцінка «відмінно» передбачає вміння моделювати парадигму розвитку історії української літератури.

«Добре» – оцінка «добре» передбачає відтворення етапів розвитку образно-художнього мислення в українській літературі.

«Задовільно» – оцінка «задовільно» передбачає переказ фактажного матеріалу.

«Незадовільно» – оцінка «незадовільно» ставиться у випадку, коли студент дезорієнтований у навчальному матеріалі, не може відтворити й проаналізувати ключові категорії, пов'язані з проблемами розвитку історії української літератури.

Таким чином, запропонована програма дає можливість комплексно оцінити рівень знань студентів з історії української літератури.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

УКРАЇНСЬКЕ ЛІТЕРАТУРНЕ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ Й РЕНЕСАНС

МЕТОДОЛОГІЯ ТА ІСТОРІЯ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ Х-ХVІІІ СТ. Історія української літератури Х-ХVІІІ ст. як галузь літературознавчої науки. Її місце в структурі літературознавства та в системі філологічної освіти. Специфіка предмету вивчення. Поняття «давня українська література», питання періодизації. Основні риси давньої української літератури: релігійність, історизм, синкретизм, публіцистичний пафос, імперсональність, рукописний характер, поняття «літературний етикет». Найважливіші літературознавчі здобутки із вивчення давньої української літератури.

ЛІТЕРАТУРА СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ (кінець Х – середина ХІІІ ст.). Хронологічні межі епохи в різних європейських літературах. Спадкоємний зв'язок з культурою античного світу. Християнська релігія як інтегративний чинник у розвитку європейської цивілізації епохи Середньовіччя. Місце Біблії в системі духовних цінностей. Структура, зміст, образи Біблії. Біблійні теми, образи та мотиви в мистецтві.

«Візантійсько-слов'янське» («православне») коло європейських народів, його географічні межі, доцентрові й відцентрові тенденції розвитку, надетнічний характер візантійської культури, її тісний генетичний зв'язок з античною цивілізацією. Специфіка православного релігійного вчення; причини розколу церкви 1054 р.

Візантійська естетика; її місце в розвитку європейської художньої думки. Жанрова структура візантійського письменства ІV-ІХ ст., характеристика жанрів: агіографія, патристика, апокрифи, гімнографія, хронографія, повістева та природничо-наукова література, збірник афоризмів «Пчола».

РАННЕ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ. Сучасні уявлення про ранньофеодальний східно-слов'янський епос, язичницьку обрядову поезію, легенди про початок руської історії.

«Велесова книга» – найдавніша пам'ятка оригінальної літератури Русі дохристиянського періоду. Дописемне ораторське мистецтво Русі, його зв'язок з феодальним побутом. Князівські промови, відбиті в тексті «ПВЛ».

Тексти угод Русі з Візантією, зафіксовані в літописі (912–945 рр.) як свідчення розвиненої культури ділового мовлення. «Руська правда».

ЗРИЛЕ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ. Стиль давньої літератури. Концепція «монументального історизму» Д.С. Лихачова. Монументальність, динамізм, етикетність, специфічний тип історизму. Канонічність художньої системи.

Система жанрів оригінальної літератури Київської Русі, її залежність від візантійських традицій і взаємодія з жанровою системою фольклору. Функціональний принцип утворення жанрів.

Літописання. Самобутність жанру. Синкретичний зміст; особливості композиції; порічна стаття як основна композиційна одиниця. Різні теорії виникнення давньоруського літопису, поняття про літописне зведення.

«Повість временних літ» /поч. XII ст./. Особливості композиції, використання легендарно-повістєвого матеріалу. Політична концепція твору, проблема авторства, відомості про Нестора Літописця. Своєрідність стилю. Основні редакції та списки літопису, його роль у розвитку вітчизняної історичної прози.

«Київський літопис» (XII ст.). Локалізація предмету зображення, еволюція політичного ідеалу. Витіснення белетристичного елемента й надання переваги фактографічному описові. Засудження князівських чвар з позицій феодального устрою.

ОРАТОРСЬКА Й УЧИТЕЛЬНА ПРОЗА. Провідні ораторські жанри, їхня залежність від обрядового контексту. Вплив патристичних традицій.

«Слово про Закон і Благодать» Іларіона (середина XI ст.).

Місце Іларіона в боротьбі за звільнення Русі з-під релігійного диктату Візантії, патріотичний зміст твору. Стратегія «Слова», роль у ній антитези й метафори, інших тропів.

«Повчання» Володимира Мономаха (1117 р.). Жанровий зміст, використання прийомів дописемної ораторської прози. Форми вираження психологічного стану автора, місце автобіографічних елементів у структурі твору. Дидактична спрямованість. Посилення індивідуально-авторського елемента.

АГІОГРАФІЯ. Патріотичні імпульси її розвитку. Основні типи героїв. Трансформація літературного досвіду Візантії. Поняття святості. Ідеали святості, вироблені д-р церквою та релігійною літературою.

Княжі житія. Генеза сюжетів житій Св.Ольги та Св.Володимира. «Сказання про Бориса та Гліба» (кін. XI - поч. XII ст.), використання в ньому

традицій мученицьких житій. Композиційна функція внутрішніх монологів персонажів. Поєднання ідей родового старшинства й відмови від насильства, непротивлення злу. «Читання про житіє Бориса і Гліба» Нестора. Наближення до агіографічної жанрової моделі, абстрагування від конкретних подробиць, опис чудес, додання похвали й молитви святим.

«Києво-Печерський патерик». Листування Симона й Полікарпа (20-і рр. XIII ст.) як основа Києво-Печерського патерика. Естетичні функції епістолярних елементів. Церковно-легендарний зміст і патріотична спрямованість, самобутність літературної форми, патерикові новели, їхні персонажі і основні засоби їх творення.

Паломницька проза. Паломництво як феномен середньовічної культури. «Хожденіє» Ігумена Даниїла (поч. XII ст.). Історичні умови подорожі героя і їхнє відображення в творі. Відомості про Русь, Візантію й Палестину доби хрестових походів, просторово-часова організація сюжету. Використання біблійних образів і мотивів, побутові реалії в творі. Образ оповідача.

«СЛОВО О ПОЛКУ ІГОРЕВИМ». Історія відкриття і видання тексту. Проблема автентичності. Проблема авторства. Історична основа твору. Ідейно-тематичне начало. Зміст і композиція, образи «Слова». Зв'язок «Слова» з УНТ. Основні переклади й переспіви «Слова» в світовій літературі, питання ритмічної структури тексту, жанрова своєрідність.

ПІЗНЄ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ (СЕРЕДИНА XIII - СЕРЕДИНА XV СТ.). Еволюція жанрово-стильової системи, зміна характеру взаємодії з іншими європейськими літературами.

Літописання. Продовження традицій жанру; прагнення до белетризації оповіді, посилення емоційної забарвленості. Нове в проблематиці творів. Використання фольклорного матеріалу.

Галицько-Волинський літопис (XIII ст.). Жанрова самобутність, риси воїнської повісті. Вплив на твір рицарського /дружинного/ епосу. Поєднання двох частин літописів, спроба створення нового типу ідеального героя в першій з них.

Руський /Іпатіївський/ літопис, його структура, час і місце появи.

Литовсько-білорусько-українські («західноукраїнські») літописи, обстоювання в них нових політичних концепцій. Образи великих князів литовських і проблема становлення й розвитку східно-слов'янської державності. Українська тематика в літописах.

ЛІТЕРАТУРА РЕНЕСАНСУ (ДРУГА ПОЛ. XV – КІН. XVI СТ.). Особливості розвитку мистецтва Відродження в різних європейських країнах. Культурно-освітній рух на Україні. Ренесансний гуманізм. Відкриття нових зображувальних можливостей мови. Видання граматик і словників. Граматика Лаврентія Зизанія (1596). Розвиток друкарства, перша друкована книга українського автора «Прогностична оцінка поточного 1483 року» Юрія Дрогобича (1483). Видавнича діяльність І.Федорова в Україні (1573-1583). Освіта й наука в Україні. Українські студенти в Краківському, Празькому та західноєвропейських університетах. Острозька Академія (1576-1640), братські школи.

Розвиток традиційних прозових жанрів. Короткий Київський літопис (I пол. XVI ст.). Острозький літопис: нове в політичній концепції автора, поезиї характеротворення. Ораторсько-публіцистична, паломницька й житійна проза, місце в них середньовічних елементів і оновлення художньої системи. Творчість Станіслава Оріховського. Острозький гурток і його місце в розвитку вітчизняної культури. Праця над перекладом і виданням Біблії. Історико-літературне значення «Острозької Біблії» (1581).

Українська латиномовна поезія як форма синтезу вітчизняної і загальноєвропейської культурної традиції. Художня інтерпретація релігійних сюжетів, використання міфологічних образів і мотивів. Літературна спадщина Павла Русина, Григорія Чуя Русина, Фабіяна Кленовича, Андрія Римші та ін.

УКРАЇНСЬКЕ ЛІТЕРАТУРНЕ БАРОКО

ЛІТЕРАТУРА БАРОКО (кінець XVI- кінець XVIII ст.). Історія появи терміну «бароко» й закріплення за ним сучасного змісту. Бароко як літературний напрям, художній стиль і культурна епоха. Стадіальний зв'язок бароко з контрреформацією. Полемічна література. Сучасне трактування Брестської унії. «Ключ Царства Небесного» Герасима Смотрицького (1587). Твори Клирика Острозького, Василя Суразького, Христофора Філалета. Літературна творчість Івана Вишенського. Модель біографії письменника, прийнята наукою. Афон у його житті, жанрова розмаїтість творів, використання традиційних жанрових форм і їх трансформація. Особливості стилю, лексичні засоби й риторичні фігури творів, проблема гуманізму І.Вишенського, відношення його до стилю бароко.

Критика соціальної дійсності в «Писанії до всіх обцім...», «Обличенії диявола-миродержця». Заперечення чинних церковних інститутів, церковної ієрархії і пошук шляхів до виходу з кризи («Порада...», «Посланіє...»). Консервативний утопізм авторської концепції ідеального суспільства.

Гуманістичні тенденції «Перестороги» (поч. XVIII ст.).

Своєрідність барокового гуманізму, переважна увага до метафізичних проблем. Алгоритм художнього мислення як вияв прагнення розкрити зв'язки між різними явищами дійсності, приховану структурність світобудови. Замилування в парадоксах, контрастах, антитезах.

РАННЄ БАРОКО (кінець XVI- 20-і рр. XVIII ст.). Полемічна проза на шляху ускладнення художніх форм, переходу до вищого рівня аналітичності, дослідження причин розходжень православної і католицької церков. Багатство теологічної аргументації, розмаїтість використовуваних джерел. Символіко-метафорична інтерпретація традиційних сюжетів.

Геральдична та епіграматична поезія. «Діоптра» Віталія (1612) і проблема генези української метафізичної лірики. Особливості інтерпретації традиційних мотивів. Художня образність творів, їх реалістична структура.

Формування барокової панегіричної поезії. «Візерунок цнот... Єлисея Плетенецького Олександра Митури (1618): ускладнення композиції, розширення тематичного діапазону твору, вплив народної культури та гуманістичного ідеалу релігійного діяча.

«Вірші на жалосний погреб...» Касіяна Саковича (1622) – кращий здобуток раннього бароко в синтезуванні середньовічних і ренесансних традицій, драматургічні елементи, їхнє місце в структурі твору, патріархальний пафос віршів, використання історичних і біографічних матеріалів, особливості його осмислення.

Походження та ідейно-естетична функції барокових інтермедій. Інтермедії до драми Якуба Гаватовича «Трагедія або образ смерті пресвятого Іоанна Хрестителя...» (1619). Джерела сюжетів, використання гумористичних ситуацій і комічних образів-типів. Роль народної мови в творах. Місце в історії літератури.

ЗРІЛЕ БАРОКО (30-і рр. XVII - 10-і рр. XVIII ст.). Твори Іоанкія Галятовського, їхня проблематика. Антимагометанська спрямованість трактатів «Лебідь» (1679) і «Магометів коран» (1683) в контексті політичних подій другої половини ХУІІ ст. І.Галятовський як теоретик і практик барокової проповіді. Антоній Радивиловський «Ключ розуміння», «Огородок Марії Богородиці», «Вінець Христов» – зміст книг. Структура проповіді, місце в ній новелістичних прикладів, джерела сюжетів і жанрове багатство цих новел.

Ораторсько-проповідницька проза Лазаря Барановича, її місце в літературному процесі й залежність від середньовічних візантійсько-слов'янських традицій. Характеристика збірок «Меч духовний» (1666) і «Трубы словес проповідних» (1674). Поезія Лазаря Барановича.

Визвольна війна 1648–54 рр. і наступні політичні події - важливий імпульс до розвитку вітчизняної історіографії.

«КОЗАЦЬКІ ЛІТОПИСИ». «Козацькі літописи» – самобутнє явище української культури, політичний ідеал їх авторів, звернення до барокової моделі історії. Утвердження провідної ролі козацтва в суспільному процесі свого часу.

«Літопис Самовидця» – спроба підпорядкування традиційної літописної жанрової форми новим ідейно-естетичним завданням. Широта охоплення подій, суб'єктивність їхньої оцінки, патріархальний зміст, своєрідність трактування діяльності Богдана Хмельницького і його наступників. Історична достовірність сюжетів. Фольклорні елементи в творі. Образ автора в структурі тексту.

«Действія...» Гр.Грабянки (1710) як маніфест козацького автономізму. Політичні позиції автора і їхній вияв у творі. Зображення батальних сцен, деталей військового побуту. Ретроспективна частина літопису, місце в ній етногенетичного міфу. Форми поетизації обрану Б.Хмельницького, амбіційна забарвленість твору. Архаїзація стилю як художній прийом.

Літопис Самійла Величка – безпрецедентна спроба осмислення політичної ситуації XVII- поч. XIII ст. на Україні, документальна основа, твору й проблема використання літературної містифікації. Синтетичність жанрового змісту, стильова поліфонія. Принципи створення образів історичних осіб – Б.Хмельницького, І.Виговського, Івана Сірка та ін. Поняття «Україна», «український народ» у літописі. Самійло Величко й українська ментальність.

Творчість Феофона Прокоповича, зб. Кирила Транквіліона Ставровецького «Перло многоцінне» (1646); творчість І.Величковського: нове в підході до традиційного матеріалу, дидактична інтерпретація його, пошук символічного змісту образів; епіграматична поезія, її поступове виділення зі структури емблеми; курйозні вірші, їхні різновиди. Збірка І.Величковського «Млеко» (1691) – антологія української курйозної поезії, її залежність від алегорично-символічної інтерпретації предметів і явищ.

Віршова творчість Кл.Зінов'єва, її жанрово-стильова самобутність, близькість до епіграматичних традицій, новизна предметів зображення, фольклорні елементи у віршах. Гумористичні й сатиричні мотиви, дидактична спрямованість. Кл.Зінов'єв як фольклорист; вплив паремійних жанрів на вірші.

Містерія – провідний драматургічний жанр. Самобутність жанрового змісту драми «Слово про збурення пекла». Апокрифічні елементи сюжету. Драма-міраклъ в Україні. П'єса «Олексій, чоловік божий» (1673–74), її

залежність від агіографічної традиції та народної естетики. Алегоричні й міфологічні персонажі в п'єсі.

Місце п'єси Ф.Прокоповича «Владимир» (1705) в розвитку історичної української драматургії. Структура сюжету, його літописна основа й оригінальна інтерпретація історії хрещення Русі. Використання досвіду класицистичної драми; визначальне місце барокових елементів у п'єсі. Надання сюжетові алегоричного змісту, актуальність її проблематики. Сатиричні образи жерців як антитеза Володимирові та його оточенню.

ПІЗНЄ БАРОКО (20-ті – 90-ті рр. XVIII ст.). Вираження етнічної та соціальної ментальності в творах «мандрованих дяків». Модель світу, конструйована в творах «мандрованих дяків», її генеза. Спосіб інтерпретації традиційних сюжетів і мовивів. «Сміховий світ» мандрованих дяків, його життєрадісність і відвертість. Тенденція до світських розваг, до емоційної й еротичної сфери. Вакхічна тема, поняття про бурлеск, пародійні твори, їхній естетичний зміст. Пародіювання елементів культу: молитов, біблійних текстів, проповідей. Поняття про секуляризацію літератури.

Гумористичні віршові оповідання «Отець Негребецький» і «Пекельний Марко». Парафраза мотиву подорожі в потойбічний світ. Центральний персонаж як антигерой, створений за принципом контрасту де героя-святого. Фольклорні елементи і їх місце в тексті.

Антиклерикальна сатира, утвердження в ній просвітительських ідеалів і цінностей. Раціоналізм, аналітичність, дидактична прямолінійність. "Плач київських монахів» (1766): жанрова природа, актуальність проблематики, звернення до прийому самовикриття персонажів.

Соціальна сатира, відображення в ній політичних обставин того часу. Іронічний монолог у «Доказательствах Хама...», функції сатиричних і пародійних деталей. «Плач дворянина»: введення ідеального образу губерньського предводителя, сполучення одичної топіки й конкретно-побутової лексики.

ПОЕТИЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ІСТОРІЇ КОЗАЦТВА. Поетична інтерпретація історії козацтва у творі С.Дівовича «Разговор Великороссії с Малороссією» (1762). Історико-політична концепція автора, залежність від використання досвіду історіографічної прози. Образна система. Спроба сучасного аналітичного прочитання тексту.

Завершення розвитку шкільної драми. Містерії Митрофана Довгалевського «Властотворний образ» (1737) та «Комическое действие» (1736), їхня орієнтація на притчеву структуру, підкреслений дидактизм. Драма-мораліте Георгія Кониського «Воскресіння мертвих» (1747), надання

конфліктів соціального забарвлення. Композиція поеми, роль алегоричних образів, прийом контрасту при створенні головних образів.

Вертепна драма – вияв синтезу літературних та фольклорних традицій. Динамізм дії, посилення соціальних мотивів, насичення творів гумористичними елементами. Вертеп у культурному житті ХІХ – ХХ ст.

ПОЕТИЧНА ТВОРЧІСТЬ ГРИГОРІЯ САВИЧА СКОВОРОДИ. Григорій Савич Сковорода (1722–1794) і традиції української барокової поезії. Біографія письменника, збірник «Сад божественних песней» (1730-і рр.), її структура, характер взаємодії епіграмів та віршів. Використання алегорії Саду, її своєрідна інтерпретація. Біблійні образи й мотиви у віршах, звернення до кантової форми. Тематичний аналіз збірки.

ФІЛОСОФІЯ І ПРОЗА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ. Прозова збірка «Басни Харьковскія». Притчі Сковороди. Філософська спадщина.

«ІСТОРІЯ РУСІВ». «Історія Русів» – підсумок розвитку барокової історіографії. Проблема авторства. Структура сюжету, намір синтетичного огляду історичного шляху українського народу і спосіб його реалізації. Публіцистичність стилю, засудження тиранії та деспотизму, патріотична тенденційність, політичний ідеал автора, нове в концепції історії.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДОБИ ПРОСВІТНИЦТВА

ВСТУП. Поняття «нова українська література», її хронологічні межі. Місце нової української літератури в контексті західноєвропейської та слов'янської літератур Нового часу. Світськість і народність (використання народної мови як основи літературної, демократизм, фольклоризм, орієнтація на читача з народу) - провідні ознаки нової української літератури. Національна своєрідність нової української літератури. Абсолютизація категорії народності в літературно-естетичній думці першої половини ХІХ ст. Позитивні та негативні сторони цього явища.

Літературні (латиномовна поезія та проза ХVІ ст., полемічна література кінця ХVІ-першої половини ХVІІ ст., барокова поезія ХVІІ-ХVІІІ ст., демократична сатира, творчість Г.Сковороди як „предтечі” (І.Франко) нової української літератури) та фольклорні джерела нової української літератури.

Періодизація нової української літератури. Художній та суспільно-історичний її критерії.

Своєрідність літературного процесу перших десятиріч XIX ст. Прискорений розвиток нової української літератури цього часу, художній синкретизм (накладання у своєму розвитку таких художніх течій, як бурлеск і сентименталізм, та таких художніх напрямів, як просвітительський реалізм і романтизм).

Домінування в жанровій структурі літератури поезії, бурлескної і романтичної. Складні суспільно-політичні умови розвитку української літератури в Російській та Австрійській імперіях, політика цих держав щодо денаціоналізації українського народу. Літературна дискусія між представниками російської офіційної критики та українськими письменниками про мову, зміст, межі, перспективи розвитку нової української літератури, її читача та зв'язки з російською літературою. „Азбучна” війна в Галичині.

Літературні осередки в перших десятиріччях XIX ст.: Харківський університет (1805), Ніжинська гімназія вищих наук князя Безбородька (1820), Київський університет (1834), Львівський університет (1661) та Львівська духовна семінарія.

Розвиток журналістики. Значення царського Статуту 1804 р. про цензурування літературної продукції. Харківський університет – центр розвитку періодики. Газета „Харьковский еженедельник” (1812); журнали – „Харьковский Демокрит” (1816) , „Украинский вестник” (1816-1819), „Украинский журнал” (1824-1825).

Неперіодичні видання: „Украинский альманах” (1831), „Утренняя звезда” (1833, 1834), „Запорожская старина” (1833-1838), „Украинский сборник” (1838), „Русалка Днестровая” (1837).

НАПРЯМИ, ТЕЧІЇ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ДОБИ ПРОСВІТНИЦТВА. Бурлеск. Місце і функції бурлеску в давній українській літературі. Світський та демократичний потенціал бурлеску і його використання в новій українській літературі. Бурлеск – одна із провідних стильових течій у новій українській літературі до 30-х років XIX ст. Розвиток цієї течії в контексті українського Просвітництва. Новий позитивний герой, мова, бурлескні жанри: героїко-комічна поема, побутова поема, пародія на оду, гумористичне оповідання. Бурлеск і український класицизм як літературознавча проблема (Д.Чижевський, Н.Калениченко, М.Яценко).

„Енеїда” І.Котляревського – найвище досягнення українського бурлеску. Дискусійність учених у трактуванні проблеми „котляревщини” (П.Куліш). Традиційна точку зору і новаторський погляд на неї М.Бондаря та Г.Грабовича.

Причини гальмування бурлеском подальшого розвитку нової української літератури. Боротьба українських романтиків проти сміхотворчості в новій українській літературі.

Просвітницький реалізм. Просвітницький реалізм – художній напрям у новій українській літературі від початку до кінця ХІХ ст. Типологічна близькість українського просвітницького реалізму до західноєвропейського, що сформувався в умовах просвітительської концепції особистості та її стосунків із світом.

Особливості розвитку Просвітництва в Україні, його зв'язок передусім із французьким Просвітництвом. Етико-гуманістичний, теоретичний характер українського Просвітництва. Просвітницькі гуртки в Глухові, Обухівці, Кременчуці, Попівці. І.Котляревський, П.Гулак-Артемівський, Є.Гребінка, Г.Квітка-Основ'яненко, Л.Боровиковський, М.Шашкевич та ін. як прихильники просвітницьких ідей.

Специфіка українського просвітницького реалізму: „етнографізм”, морально-етичний критерій оцінки дійсності, актуалізація християнської і народної етики, ідеал українського селянина як „природної людини”, не зіпсованої впливом цивілізації, переважання „національних типів” над індивідуальними характеристиками, розвиток дидактичних жанрів (байки, гумористичного оповідання, реалістичної повісті, просвітительської драми), особлива роль національно маркованих описів, художньої деталі. Образ „всезнаючого” автора з народу, фольклорна манера оповіді.

Сентименталізм. Сентименталізм як художній напрям в європейській літературі другої половини ХVІІІ – початку ХІХ століття. Сентименталізм як друга грань просвітительського гуманізму, реакція на ранній, раціоналістичний етап Просвітництва, породжена активізацією третьостанової ідеології. Нова концепція почуттєвої особистості, почуття як засіб пізнання дійсності та впливу на людину. Найбільш яскраві представники сентименталізму в західноєвропейській літературі (Л.Стерн, С.Річардсон, Дж.Томсон, Т.Грей, Ж.-Ж.Руссо, Й.-В.Гете, М.Карамзін та ін.).

Специфіка українського сентименталізму. Український сентименталізм – не напрям, а течія в художній літературі першої половини ХІХ ст. Тісний зв'язок українського сентименталізму із фольклором, менталітетом української людини, її інтровертним типом світосприйняття та схильністю до кордоцентризму. Переважання селянської тематики та культивування невеликих жанрових форм (елегії, сонету, пісні, балади, повісті, „сльозливої” комедії). Синкретизм українського сентименталізму, його тісний зв'язок із романтизмом, просвітительським та критичним реалізмом. Сентиментальна лексика, почерпнута із фольклору, як доказ повноцінності української мови в

вираженні внутрішнього світу людини. Роль українського сентименталізму в подальшій гуманізації української літератури, утвердженні демократичної особистості. Охоплення українським сентименталізмом всіх літературних родів – лірики (С.Писаревський, Л.Боровиковський, В.Забіла, М.Костомаров, Т.Шевченко, М.Петренко та ін.), епіки (Г.Квітка-Основ'яненко, Марко Вовчок, Ю.Федькович) і драми (І.Котляревський, Г.Квітка-Основ'яненко, Т.Шевченко та ін.).

Г.Квітка-Основ'яненко – найвизначніший представник українського сентименталізму.

І. П. КОТЛЯРЕВСЬКИЙ (1769-1838). Біографія письменника, активна участь І.Котляревського у просвітительській діяльності.

І.Котляревський – зачинатель нової української літератури.

„Енеїда” – перший твір нової української літератури. „Енеїда” І.Котляревського як травестія „Енеїди” Вергілія. Двотекстовість „Енеїди” І.Котляревського та її вияв на різних рівнях художньої структури твору. З'ясування особливостей „української теми” І.Котляревського, її новаторство в українській літературі. „Імперський” та „національний” дискурс історіософії „Енеїди”, створення „етнокультурного об'єднуючого міфу” (М.Павлишин). Поєднання ознак бароко та просвітительського реалізму в способі моделювання дійсності. „Українська” картина світу в поемі І.Котляревського. Українізація світу людського, географічно-природничого, суспільно-історичного. Велика роль підтексту, алюзій в осмисленні історичного буття українського народу. Антисамодержавний характер алюзій, героїзація української історії. Особлива увага до сфери побутової культури, яка склалась у патріархальних умовах феодального суспільства. „Етнографізм” „Енеїди” І.Котляревського.

Народна фантастично-пригодницька казка як естетична основа перетлумачення класицистичної епопеї Вергілія на протонародну віршовану оповідь (М.Т.Яценко). Казка і міф. Виявлення казкового мислення на рівні образів твору, композиції, пригодницького сюжету, умовності просторо-часових площин та вільного переміщення в них персонажів, казкових ситуацій, стильової манери.

Жанровий синкретизм „Енеїди”. Переважання в „Енеїді” ознак героїчної, епічної, бурлескно-травестійної поеми.

Особливості творення бурлескно-травестійних образів. Неможливість однозначного прочитання змісту травестійних образів. Дискусія з приводу еволюції образів в „Енеїді” І.Котляревського (П.Волинський, П.Хропко і М.Яценко).

Бурлесний стиль „Енеїди”. Природа сміху. Контрастні позиції дослідників щодо функції сміху в „Енеїді” (П.Куліш, М.Зеров, Є.Маланюк і М.Максимович, М.Сумцов, С.Єфремов, І.Франко, П.Волинський, П.Хропко, М.Яценко). Розгляд „Енеїди” І.Котляревського в контексті народної сміхової культури Сереньовіччя (монографія М.Т.Яценка „На рубежі літературних епох”). Типологія середньовічного сміху, запропонована М.Бахтіним. Функції сміху в „Енеїді” І.Котляревського : розважальна, секуляризаційно-гуманістична, просвітительська.

Новий етап розвитку літературної мови на народній основі в „Енеїді” І.Котляревського. Мова „Енеїди” як естетичний та ідеологічний концепт твору (Т.Гундрова).

Значення „Енеїди” І.Котляревського. „Енеїда” в типологічних зіставленнях із західноєвропейськими творами епохи Відродження та Просвітництва.

І.Котляревський – зачинатель нової української драматургії. П’єси „Наталка Полтавка” і „Москаль-чарівник” у типологічних зіставленнях із просвітницькою міщанською драмою, „сльозливою” комедією, російською комічною оперою. Традиції українського фольклору та давньої української літератури.

Жанрова своєрідність, фольклорні мотиви та ідейне спрямування поем. Утвердження концепції позастанової цінності особистості, переваги народної „незіпсованої” моралі над панською, оптимістична віра в торжество добра над злом. Соціальні та морально-етичні конфлікти і їх просвітительсько-сентиментальне розв’язання. Образи п’єс , що репрезентують дві моделі просвітительської людини: „природної” і зіпсованої впливом цивілізації. Дидактизм, моралізаторство п’єс у донесенні ідеї про можливість перевиховання людини під впливом добродійності (Возний, Виборний у „Наталці Полтавці” та Финтик у „Москалі-чарівнику”) .

„Пісня на новий 1805 год пану нашому і батьку князю Олексію Борисовичу Куракіну” як синкретичний твір, що має класицистичні, бурлескні та просвітительські ознаки. Образ „доброго князя” як просвітительський ідеал позитивного персонажа.

Російськомовний переклад „Ода Сафо”.

Значення творчості І.Котляревського, її вплив на всю гуманістичну українську літературу ХІХ ст.

УКРАЇНСЬКА ПРОСВІТНИЦЬКА БАЙКА. П.П.Білецький-Носенко (1774 – 1856).

Енциклопедичні знання письменника.

Внесок П.Білецького-Носенка у становлення жанру віршованої казки („Три бажання”, „Навісна”, „Добриня” та ін.), балади („Ївга”, „Нетяг”, „Отцегубці” та ін.) та байки („Ворона та Лисиця”, „Львові побори”, „Верховий кінь”, „Виховання Лева” тощо) в новій українській літературі. Бурлескний стиль творчості письменника. „Горпинида , чи Вхопленая Прозерпина” як одне з помітних явищ бурлескно-трагестійної поезії.

Роман „Зиновий Богдан Хмельницький”.

Місце П.Білецького-Носенка в історії української літератури.

П.П.Гулак-Артемівський(1790-1865)

Блискуча адміністративна кар’єра П.Гулака-Артемівського. Поєднання службових обов’язків із літературною творчістю, захопленням українським фольклором, історією. Ідея видання українського словника.

Контрастність та експериментаторство – найхарактерніші ознаки літературної діяльності. Два нерівноцінні періоди у творчості П.Гулака-Артемівського (10-20-ті роки і 30-50-ті роки ХІХ ст.), її двомовність, художній синкретизм (зацікавлення класицизмом, сентименталізмом, бурлеском, просвітительським реалізмом, романтизмом), еволюція суспільно-політичних поглядів – від прогресивно-патріотичних до консервативно-поміркованих.

Трагестійний характер творчості П.Гулака-Артемівського. Вплив польського байкаря І.Красіцького на розробку жанру байки П.Гулаком-Артемівським. Творчий підхід письменника до запозичених сюжетів, надання їм національного колориту. М.Зеров про три шляхи обробки П.Гулаком-Артемівським байок І.Красіцького. Жанрові різновиди байки – „сатирична казка” („Пан та Собака”, „Солопій та Хівря, або Горох при дорозі”), „казка” („Тюхтій та Чванько”, „Дві пташки в клітці”) та „байка-приказка” („Лікар та Здоров’я”, „Розумний і Дурень”). Морально-етичний зміст алегоричних образів.

Новаторство П.Гулака-Артемівського у розробці жанру балади та намаганні надати їй романтичних ознак („Твардовський”, „Рибалка”).

Переклади псалмів та ліричні поезії другого періоду творчості.

Г. Ф. КВІТКА-ОСНОВ'ЯНЕНКО (1778-1843). Біографія письменника. Добродійна діяльність Г.Квітки-Основ'яненка в суспільно-культурному житті Харкова.

Російськомовний і україномовний прозаїк і драматург. Зачинатель нової української прози, творець „людової повісті” (І.Франко), автор, що ввів читача „у мужицьку хату” (П.Куліш).

Г.Квітка-Основ'яненко – свідомий прихильник просвітительського реалізму та сентименталізму. Маніфестація літературно-естетичних поглядів та їх реалізація у всій творчості.

Три періоди творчості Г.Квітки-Основ'яненка. Перехід у 1832 році до творчості українською мовою, зумовлений пошуками позитивного образу. Збірка „Малороссийский приказки, рассказываемые Грыцьком Основьяненком” (1836-1837 роки) та україномовні твори поза збіркою. Зміна об'єкту зображення (із дворян на українських селян). Образ народного оповідача та його функції.

Специфіка художнього світу україномовної прози Г.Квітки-Основ'яненка: поєднання християнської метафізики та селянського побуту (А.Борзенко), що постає як мікромодель Божого універсуму, „природності” буття українського селянина. Створення протонародної утопії. Національний колорит, „етнографічний реалізм”, увага до сфери морально-етичних стосунків між людьми. Дидактизм української прози, її близькість до жанру повчальної проповіді давньої літератури. Новаторство Г.Квітки-Основ'яненка в розробці побутового оповідання та повісті з народного життя. Раціоналізм письменника.

Гумористично-реалістичні оповідання („Салдацький патрет”, „Мертвецький великдень”, „От тобі й скарб”, „Підбрехач” та ін.). Традиції народної сміхової культури та „Енеїди” І.Котляревського. Специфіка формування жанру гумористично-реалістичного оповідання як олітературення фольклорних жанрів – анекдоту, притчі, оповідки. Ідейне спрямування оповідань. Роль народних прислів'їв та афористичних народних сентенцій у формулюванні дидактичної настанови оповідача. Композиція оповідань. „Салдацький патрет” як перший зразок гумористичного оповідання, його полемічна спрямованість проти шовіністично настроєних російських критиків.

Гумористично-реалістична повість „Конотопська відьма”. Трансформація фольклорних мотивів про обдурення та помсту відьми. Функція фантастики. Символічне значення в повісті магічного впливу відьми на свідомість людей. Основні художні засоби створення комічного ефекту.

Сентиментально-реалістичні повісті „Маруся”, „Сердешна Оксана”, „Козир-дівка”, „Щира любов” та ін. Художня реалізація моделі життя „по правді”. „Євангелізація” народного життя, християнське моралізаторство. Жанрова специфіка повістей як реалістично-сентиментальних.

Доля української дівчини як найбільш розчулений сюжет із народного життя. Здатність простої людини до почуттів – ознака її природності. Різні психологічні типи українських дівчат. Морально-етичні конфлікти повістей. Просвітительська концепція кохання. Пошуки Г.Квіткою-Основ'яненком нових засобів образотворення для передачі складного внутрішнього світу особистості: трагічний сюжет з декількома кульмінаційними точками, внутрішній монолог, почерпнутий із народних пісень і голосінь, народних прислів'їв, пейзаж, характеристика оповідача, що стоїть на психологічній позиції персонажа.

„Сільська” проза Г.Квітки-Основ'яненка і її місце в контексті європейської та російської „сільської” прози (Ж.Санд, Б.Ауербах, І.Тургенєв, В.Григорович).

„Перекотиполе” – єдиний зразок романтичного оповідання. Використання романтичної поетики для з'ясування психології злочину Дениса Лискотуна.

Україномовна драматургія Г.Квітки-Основ'яненка. „Сватання на Гончарівці” як продовження традиції жанру реалістично-побутової драми, започаткованої І.Котляревським. Подібність двох п'єс у конфліктах та їх розв'язанні, групуванні образів, поєднанні сентиментального та гумористичного фольклорних мотивів.

Водевіль „Бой-жінка” і сентиментальна драма „Щира любов”.

Загальна характеристика російськомовної драматургії та прози Г.Квітки-Основ'яненка.

УКРАЇНСЬКИЙ РОМАНТИЗМ

УКРАЇНСЬКИЙ РОМАНТИЗМ. Український романтизм як художній напрям в українській літературі 20-60-х років ХІХ ст. Типологічна подібність українського романтизму до західноєвропейського (романтична концепція „двосвітності” особистості, її відчуження від світу, суб'єктивність, історизм, фольклоризм, концепція єдності органічного та неорганічного світу, символізація як основний засіб художнього узагальнення дійсності тощо). Зв'язок українського романтизму із російським, польським та романтизмом національно пригноблених слов'янських народів.

Преромантичні течії в українській культурі (сентиментальна, історіографічна, фольклористична). Специфіка українського романтизму, який сформувався в умовах національно-культурного відродження. „Національна туга”, культ „дідици” українських романтиків; герой-

колективіст, який репрезентує „національний дух” українського народу; посилений фольклоризм. Український романтизм як реакція не на Просвітництво (як у Західній Європі), а на бурлеск, сміхотворчість. Асинхронність українського романтизму та його своєрідний вияв у Центральній та Східній Україні, Східній Галичині, Північній Буковині, Закарпатті. Взаємодія українського романтизму із сентименталізмом, просвітительським та критичним реалізмом. Тематично-стильова диференціація українського романтизму, запропонована М.Т.Яценком. Обмеженість „подвійного” поділу романтизму на „активний” („прогресивний”, „революційний”) та „пасивний” („консервативний”, „реакційний”), що панував у радянському літературознавстві.

ХАРКІВСЬКІ РОМАНТИКИ. Л.І.Боровиковський (1808-1889). Зачинатель українського романтизму. Літературно-естетичні погляди письменника. Л.Боровиковський як перший „кваліфікований” (А.Шамрай) поет-романтик, представник раннього покоління харківських романтиків. Розвиток романтичної творчості Л.Боровиковського в межах фольклорно-міфологічної та фольклорно-історичної тематично-стильової течії.

Внесок Л.Боровиковського в розвиток жанру романтичної балади („Молодиця”, „Маруся”, „Ледащо”, „Козак”, „Розставання”, „Чарівниця”, „Вивідка” та ін.), думки („Журба”, „Рибалка”). Створення синкретичних жанрів – пейзажно-філософської („Волох”) та пейзажно-громадянської лірики („Дніпр”), поеми-легенди („Гайдамаки”), поетичного переказу („Бандурист”, „Дін”). Особливості історіософських поглядів Л.Боровиковського.

Російськомовна романтична поезія („Пир Володимира Великого”, „Баян”, „Смерть Пушкаря”) та проза (балади „Великан”, „Кузнец” та ін.) . Л.Боровиковський як автор переспівів з О.Пушкіна , А.Міцкевича та Горація. „Прибаютки” Л.Боровиковського в контексті розвитку просвітительського реалізму. Творча оригінальність Л.Боровиковського у використанні байок польського письменника І.Красіцького.

А.Л.Метлинський (1814-1870). А.Метлинський як фольклорист, видавець, мовознавець. Участь А.Метлинського в харківському гуртку романтиків середнього покоління. Збірка А.Метлинського (Амвросія Могили) „Думки , пісні та ще дещо” (1839) як зразок романтичної збірки виключно громадянських настроїв. Романтична струкутура збірки. Твори поза збіркою.

Ліричний суб’єкт поезії А.Метлинського як представник української інтелігенції, перейнятої настроями національного відродження. Новаторство об’єкту ліричних медитацій (Україна). Романтична концепція нації як

духовної єдності поколінь у часі. Місце і значення образу могили у творчості А.Метлинського. Провідні мотиви поезії Амвросія Могили: „національна туга” („Козачі поминки”, „Кладовище”, „Гетьман”, „Степ”, „Розмова з покійними” та ін.); осмислення ролі поета в суспільстві, ідеалізація постаті бандуриста („Бандура”, „Смерть бандуриста”); засудження національної зради („Зрадник”, „Пішли навтікачі”); роздуми над гармонійним поєднанням національної гордості та пошануванням інших народів, символічний образ української світлиці („Чарка”, „До гостей”); „трагедия двоедушия” (А.Шамрай), виражена у віршах „Шинок”, „Гулянка”; любов до рідної мови („До вас”, „Рідна мова”). Царєфільські настрої в А.Метлинського („Самотні співці”, „До вас”, „Пожар Москви”).

Спроби в написанні бароково-романтичних віршів філософського звучання („Ще день життя минувся”, „Як свічка, знай, палає...”, „Вже тихо...”, „Що діється на небесах...”).

М.І.Костомаров (1817-1885). М.Костомаров – багатогранна особистість (історик, письменник, фольклорист, етнограф, археолог, публіцист, критик, мемуарист, активний громадський діяч, педагог).

Роль М.І.Костомарова в громадсько-культурному житті українців середини ХІХ ст., у Кирило-Мефодіївському братстві. Участь М.Костомарова у виданні журналу „Основа” та книг для народної освіти.

Патріотичний пафос наукової і громадянської діяльності М.Костомарова. Звинувачення його з боку офіційної влади в „українофільстві” та „сепаратизмі” як основна причина відставки від викладацької роботи у 1862 р. Суперечлива позиція М.Костомарова в умовах політичної реакції, прийняття Валуєвського циркуляру (1863) та Емського указу (1876).

М. Костомаров, як і А. Метлинський, – представник середнього покоління харківських романтиків. Збірки М. Костомарова (Ієремії Галки) „Українські балади” (1839), „Вітка”(1840), твори поза збірками (1840-1855). Народність, релігійність, історіософічність, есхатологізм – найхарактерніші риси поетичної творчості.

Фольклорні стилізації М.Костомарова (насамперед у збірці „Українські балади”) як намагання найповніше передати „національний дух” українського народу. Більш суб’єктивізований ліричний суб’єкт збірки „Вітка”. Опозиції „тиранія,бездуховність, тлінна реальність” і „свобода, сакральність, вічність” як композиційна основа романтичного почуття в поезії М.Костомарова. „Національна туга” („Дід-пасічник”, „Співець”, „Згадка”), уславлення часів боротьби за свободу в українській („Максим Перебийніс”, „Щира правда” та ін.) та грецькій історії („Еллада”, „Давнина”,

„Грецька пісня”, „Юпитер светлый плывет по зеленым водам киммерийским”). Християнська символіка у віршах про всеслов'янське єднання („Діти Слави, діти Слави”, „На добраніч”). Містицизм поезії М.Костомарова („Місяць”, „Зірочка”, „Великодня ніч” та ін.), ідея тлінності людини („Зорі”, „Кульбаба”, „Туга” та ін.). Романтична концепція кохання як суто духовної близькості, освяченої Богом („Панікадильце”, „Веснянка”, „Кохавсь я з тобою”, „Восени – літо”).

М.Костомаров – зачинатель романтичної драматургії в українській літературі. Новаторство письменника в жанрі романтичної історичної трагедії („Сава Чалий”, „Переяславська ніч”, „Кремуций Корд” та ін.). Зв'язок драматургії М.Костомарова із античною, європейською драматургією та розвитком світової літературно-естетичної думки кінця XVIII- початку XIX ст.

Суперечливість образу Сави Чалого в однойменній драмі, кофліктний простір персонажа. Втілення історіософської ідеї про „безначальність” української громади. „Переяславська ніч” як перша „драма ідей” (М.Яценко, В.Івашків) в новій українській літературі. Перемога ідеї християнського братолюбства над патріотизмом і особистим щастям. Образи Лисенка і Анастасія. Новаторство образу Марини. Оригінальність композиції п'єс „Сава Чалий” та „Переяславська ніч”.

Російськомовна проза М.Костомарова як вираження історичних уподобань письменника. Романтичний характер прозової творчості, відображення внутрішнього світу особистості в ту чи іншу історичну епоху („Сын”, „Кудеяр”, „Холоп”). Повість „Сорок лет (Народная малороссийская легенда)” як своєрідна реакція на поширення атеїстичних ідей. Відображення безправ'я українського народу у другій половині XVII ст., викриття російсько-самодержавного гноблення через романічний сюжет у повісті „Черниговка”.

М.Костомаров як публіцист і літературний критик. Категорія народності як основний естетичний принцип дослідження нової української літератури. „Обзор сочинений, писанных на малороссийском языке” (1843) – перша спроба синтетичного дослідження нової української літератури. М.Костомаров як шевченкознавець.

М.М.Петренко (1817-1862). „Європеїзм” романтизму М.Петренка. Пафос усієї творчості – „не драма національної субстанції в конкретних історичних обставинах, а трагедія внутрішнього конфлікту, закладеного в самій істоті людської душі” (Ю.Шерех).

Циклізація ліричних творів – новаторське явище в українській поезії, започатковане М.Петренком у збірці „Думи та співи” (1848). Цикл „Небо”.

Опозиція „небо”- „земля” і її еволюція у трьох віршах циклу як свідчення виключних страждань ліричного суб’єкта і його замкнутості в межах свого внутрішнього світу. Цикл „Недуг” – поетизація душевного страждання. Романтична концепція кохання в цьому циклі та інших творах. Опозиція „чужина” – „батьківщина”, „смуток” – „радість” як структуротворча в циклі „Слов’янськ”.

„Загальниковий” (Ю.Шерех) романтизм М.Петренка та його вплив на розвиток особистісного начала в українській поезії.

НИЖИНСЬКІ РОМАНТИКИ. В.О.Забіла (1808-1869). Стельовий синкретизм поезії В.Забіли. Романтично-сентиментальне начало як домінуюче в художньому світі В.Забіли.

В.Забіла – співець кохання. Орієнтація на фольклорну поетику. Водночас перша в українській літературі спроба індивідуалізації ліричного почуття шляхом об’єднання творів тужливих настроїв про нерозділене кохання, введення в тексти біографічних даних про поета та прямої вказівки на їх носія – Віктору Забілу. Посилення психологізму фольклорної образності, оригінальна романтична поетика.

Поезія Віктора Забіли як етапне явище на шляху створення образу ліричного героя в новій українській літературі.

Є.П.Гребінка (1812-1848). Є.Гребінка і Чернігівщина. Роль Є.Гребінки в організації українських літературних сил. Альманах „Ластівка” (1841), участь Є.Гребінки у творчому становленні Т.Шевченка та у викупі його з кріпацтва.

Є.Гребінка – російськомовний та україномовний поет і прозаїк.

Байкарська спадщина Є.Гребінки („Малороссийские приказки”, 1834, 1836) – найвище досягнення Є.Гребінки-письменника. Байки Є.Гребінки, їх просвітительський характер, демократизм, фольклоризм. „Лівобережний колорит” (І.Франко) байок Є.Гребінки. Є.Гребінка та І.Крилов. Алегоричний зміст байок соціального звучання („Ведмежий суд”, „Пшениця”, „Ячмінь”, „Будяк да Конопляночка”, „Рожа да Хміль”, „Школяр Денис”). Консерватизм позиції письменника в байках „Злий Кінь”, „Сонце да Вітер”. Жанрова своєрідність байок Є.Гребінки.

Романтична поетика російськомовної поезії Є.Гребінки. Історична тема („Курган”, „Украинский бард”, поема „Богдан”) в поезії Є.Гребінки. Поєднання українського патріотизму з „офіційною” народністю. Російськомовна лірика („Казак на чужбині (Украинская мелодия)”, „Кукушка (Украинская мелодия)”, „Украинская мелодия (Не калина ль в темном лесе)”) як переклади „в русские стихи малороссийских песен”

(Є.Гребінка). Опозиція „поет” – „натовп”, „поет” – „тиран” у віршах „Печаль”, „Недуг”, „Моя месть”, „Два”. Традиції міського романсу в поетиці творів Є.Гребінки („Черные очи”). Українська романтична лірика („Човен”, „Маруся”, „Українська мелодія” та ін.).

Еволюція Є.Гребінки-прозаїка від романтичної збірки „Рассказы пирятинца” (1837), історичної повісті „Нежинский полковник Золотаренко”, історичного роману „Чайковский” до творів „натуральної школи” в російській літературі („Кулик”, „Записки студента”, „Доктор” та ін.).

О.С.Афанасьєв-Чужбинський (1816-1875). О.Афанасьєв-Чужбинський і Ніжинський ліцей.

Дружба з Т.Шевченком у житті О.Афанасьєва-Чужбинського, який започаткував поетичну шевченкіану („Шевченкові”, 1841) та надрукував перші спогади про Т.Шевченка в 1861 р.

Російськомовний та україномовний поетичний доробок письменника. „Що було на серці” (1855) – єдина поетична збірка О.Афанасьєва-Чужбинського, якого вирізняє „немалий і дуже гарний ліричний талант” (І.Франко).

Романтична концепція особистості, відчуженої від світу („Безталання”, „Други, томительна жизнь одинокая”, „Огнище”, „Є.П.Гребінці”, „Роздум’я”, „Місяць” та ін.).

Етнографічна спадщина та російськомовна проза із життя провінційного, військового і столичного життя.

ЛІТЕРАТУРНЕ ВІДРОДЖЕННЯ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ. М.С.Шашкевич (1811-1843). М.Шашкевич і „Руська трійця”. Романтизм альманаху „Русалка Дністровая” (1837). Брошура „Азбука і абецадло”(1836) – рішучий виступ на захист українського правопису. М.Шашкевич – автор першої шкільної „Читанки” (1836) для народу в Галичині.

Літературно-естетичні погляди письменника. Синкретизм романтизму та просвітительського реалізму – характерна риса поетичної творчості М.Шашкевича. Своєрідність історичної теми та „національної туги” в поезії галицького „будителя” („О Наливайку”, „Болеслав Кривоустий під Галичем, 1139”), „Хмельницького обступленіє Львова”, „Згадка”). Заклик до національного пробудження у віршах „Відкинь той камінь, що ти серце тисне”, „Руська мати нас родила”, „Веснянка”. Поетизація рідної природи у вірші „Підлисса”.

М.Шашкевич – зачинатель нової української прози на західноукраїнських землях. Романтична поетика оповідання „Олена”.

Переклади М.Шашкевича.

І.М.Вагилевич (1811-1866). І.Вагилевич як філолог, історик, етнограф і фольклорист. Участь у „Руській трійці”.

Розвиток жанру балади в творчості І.Вагилевича („Мадей”, „Жулин і Калина”). Польськомовна лірика І.Вагилевича. Переклади.

„Замітки о руській літературі” як перший зразок огляду нової української літератури в Західній Україні.

Я.Ф.Головацький (1814-1888). Культурницько-політична і видавнича діяльність Я.Головацького. Прогресивна позиція в 30-40-х роках ХІХ ст і перехід згодом на консервативні позиції.

Фольклоризм романтичної поезії Я.Головацького („Весна”, „Туга за родиною”, „Два віночки”, „Річка”, „Моя доля”). Тема єдності західних і східних українців („Братові з-за Дунаю”, альбомні присвяти І.Срезневському).

Я.Головацький як фольклорист („Народные песни Галицкой и Угорской Руси”) і критик.

Інші поети-романтики. Огляд творчості М.Маркевича, І.Срезневського, О.Шпигоцького, О.Бодяньського, О.Корсуна, М.Макаровського, П.Морачевського.

ТВОРЧИСТЬ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Суспільно-політичне та культурне життя в Україні 40-60-х років ХІХ ст. Розвиток журналістики. Журнал «Основа». Своєрідність літературного процесу 40-60х років ХІХ ст. Критичний (класичний) реалізм та етнографічний реалізм.

Т. Шевченко – знакова, ключова постать у свідомості українців, винятково важлива роль Т. Шевченка в ідеологічному, суспільно-політичному та культурному житті українського народу. Т.Шевченко – основоположник нової української літератури.

Етапи розвитку шевченкознавства. Шевченкознавство ХІХ ст. Романтична категорія народності як базова в оцінці творчості Т.Шевченка М.Костомаровим. Неоднозначна позиція П.Куліша в трактуванні творчості Т.Шевченка.. «Ревізія» Т.Шевченка в праці М.Драгоманова «Шевченко, українофіли і соціалізм». І.Франко – найвидатніший шевченкознавець ХІХ ст., який був прихильником реалістичної естетики. Праці І.Франка «Тарас

Шевченко», «Причинки до оцінення поезій Тараса Шевченка», «Темне царство», студії про вірш «Перебендя» поеми «Сон (У всякого своя доля)», «Кавказ», «Наймичка», «Марія» та ін. Використання психоаналізу у дослідженні «Із секретів поетичної творчості».

«Позитивістський» етап у шевченкознавстві, що припадає на кінець XIX – початок XX ст.. Перші узагальнюючі монографії про біографію письменника Вас.Маслова, Мих.Чалого, Ол.Кониського.

Радянське шевченкознавство. Створення 1928 року Шевченківського інституту на чолі із С.Єфремовим. «Сталінський перелом» та розвиток ідеологічного шевченкознавства. Марксистсько-ленінська естетика як єдино «правильна» методологія дослідження шевченкознавства. Відомі радянські шевченкознавці І.Пільгук, Є.Кирилюк, Ю.Івакін, В.Шубравський, Г.Сидоренко, В.Бородін, В.Смілянська. Н.Чаматата ін. Видання Шевченківського словника у 2-х томах (1976-1977 рр.) , «Поетики Т.Г.Шевченка» (1980), «Біографії Т.Г.Шевченка» (1984).

Розвиток ідеологічного шевченкознавства в українській діаспорі (Л.Білецький. П.Зайцев, С.Смаль-Стоцький, Д.Чижевський та ін.).

«Перебудова» і розвиток сучасного шевченкознавства. Його характерні риси: використання новітніх методологій (міфопоетичний аналіз тексту (Г.Грабович, О.Забужко, Т.Мейзерська, Є.Нахлік та ін.), феміністична критика (Н.Зборовська) , герменевтика (О.Забужко, М.Бондар). психоаналізу (М.Моклиця), структуралізм (Л.Плющ), шаманізм (Л.Плющ); порушення раніше замовчуваних проблем, неупереджена оцінка філософських, історіософських, релігійних, естетичних поглядів Т.Шевченка; введення у широкий науковий обіг праць дослідників з української діаспори (Ю.Бойко, О.Пріцак, П.Зайцев, П.Одарченко, Л.Плющ, Г.Грабович та ін.); публікація праць шістдесятників (Є.Сверстюк, М.Коцюбинська, І.Дзюба); нове видання корпусу літературних та малярських робіт Т.Шевченка; підготовка Шевченківської енциклопедії.

Біографія Т.Г.Шевченка.

Поезія.

Особливості поетичного мислення Т.Шевченка. Провідні теми поезії Т.Шевченка: тема України, тема поета, жіноча тема, тема самотності.

Тема України – центральна тема поезії Т.Шевченка, що осмислюється в різних часових площинах: минулому, сучасному і майбутньому.

Історична тема. Історіософія Т.Шевченка, «звивистий» характер її розвитку (Ю.Барабаш). Особливості трактування історичної теми в ранній

період (1837-1843 рр.): романтичний мотив «національної туги», фольклорний історизм, символізм. Відхід від суцільної ідеалізації козаччини в період «трьох літ» (1843-1847) та прагнення реалістично, критично прочитати «тую славу», не минувши «ані титли, ніже тії коми» («І мертвим, і живим...»). Поема «Великий льох» як концентроване вираження історіософії зрілого Т.Шевченка. Не протиставлення, а зіставлення минулого з сучасним та пошуки у минулому витоків національної трагедії у сучасному. Неоднозначна оцінка Б.Хмельницького. Період заслання (1847-1857) як синтез досвіду раннього періоду ,творення козакофільського міфу про Україну та руйнування його. Ідеалізація історичних діячів, що боролись за кращу долю України (П.Дорошенко, І.Мазепа, С.Палій), гнівний осуд недалекоглядності українських гетьманів, національного розбрату козацької старшини. Вірш «За байраком байрак», поеми «Сон (Гори мої високії...», «Чернець», «Заступила чорна хмара», «Іржавець».

Тема сучасної України. Причини звернення Т.Шевченка до цієї теми у другий період творчості.

Сатира Т.Шевченка. Об'єкти сатиричного викриття (тиранія, царизм, кріпосництво, ліберальні поміщики та інтелігенція, українські яничари, пасивний український народ). Художня своєрідність сатири Т.Шевченка. Поеми «Сон (У всякого своя доля)», «І мертвим, і живим, і ненарожденним землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнєє посланіє», «Кавказ», «Великий льох», «Єретик», «Юродивий», вірш «П.С.».

Особливості трактування теми сучасної України в автобіографічній ліриці («І виріс я на чужині», «Мені тринадцятий минало», «І золотої, й дорогої», «Якби ви знали, паничі») та соціально-побутових поемах Т.Шевченка («Катерина», «Наймичка», «Якби тобі довелось», «Варнак», «Москалева криниця», «Марина», «Титарівна» та ін.). Реалістичні і символічні сцени згвалтувань сільської дівчини, організація художнього світу за принципом контрасту : «земне пекло» (соціальне життя) і «земний рай» (природа). Складне поєднання соціально-викривальних і новозавітних мотивів.

Неоднозначне осмислення теми майбутнього в поезії Т.Шевченка. Романтична візія раннього Шевченка про майбутнє як повернення до ідеалізованих часів минулого («Гайдамаки», «До Основ'яненка», «Тарасова ніч»). Посилення соціального аспекту у трактування теми майбутнього в період «трьох літ» («Як умру, то поховайте»). Причини активного розвитку цієї теми в останній період творчості (1857-1861). Вірші «Сон (На панщині пшеницю жала...», « І Архімед, і Галілей», «Світе ясний, світе тихий», «Я не нездужаю», «Ісая. Гл.35», «Молитва», поема «Юродивий» та ін. Поеми «Неофіти» і «Марія» як філософсько-символічні діалогії. Контрастні роздуми

про шляхи досягнення щасливого майбутнього (збройний і шлях християнського всепрощення, перемоги добра над злом).

Тема поета. Поет як частина громади, «міфологічний таратор». Образ національного співця у збірці «Кобзар» (1840) та поемі «Гайдамаки» (1841). Криза романтичної позиції та формування нового ліричного героя в період «трьох літ». Аналіз збірки «Три літа». Мотив стійкості поета та жертви поета-мученика у період заслання. Цикл «В казематі» та чотири річні цикли (1847-1850). Посилення притчового співвіднесення образу поета з Ісусом Христом в останній період творчості («Неофіти», «Подражаніє 11 псалму», «Не нарікаю я на Бога»). Цикл «Доля. Муза. Слава».

Тема самотності поета як контрастна грань образу поета, невіддільного від народу. Вірші «Перебендя», «Думки». Самотність поета періоду заслання в екзистенційних категоріях життя і смерті («Не для людей, тієї слави...»). «Хіба самому написати» (1849) як своєрідний «Анти-Заповіт» Т.Шевченка» (Г.Грабович).

УКРАЇНСЬКА ПРОЗА ТА ПОЕЗІЯ 40-60х рр. ХІХ ст.

МАРКО ВОВЧОК (1833-1907). Біографія. Марко Вовчок – перша жінка-письменниця в новій українській літературі. Росіянка за походженням, Марія Вілінська посіла гідне місце поряд з Т.Шевченком і П.Кулішем. «Народні оповідання» Марка Вовчка – новаторське явище в українській літературі.

Народність, фемінність, контрастність – найхарактерніші риси прози Марка Вовчка.

Умовний поділ прозового доробку Марка Вовчка на дві групи: твори критичного реалізму (оповідання «Сестра», «Козачка», «Одарка», «Горпина», «Ледащиця», «Два сини» та ін.), повість «Інститутка») і романтичні твори (оповідання «Данило Гурч», «Свекруха», «Максим Гримач», «Чари» та ін.). Наявність сильного сентиментального начала в обох групах творів.

Художнє дослідження у творах критичного реалізму найактуальнішого тогочасного суспільного питання – впливу кріпосницького ладу на життя кріпаків і кріпосників. Форма народного оповідача. Формування жанру оповідання-«долі», оповідання-«біографії», соціального оповідання про жіночу долю. Ознаки жанру соціальної повісті у творі «Інститутка». Класовий характер конфліктів. Викриття антигуманного кріпосницького ладу, цього «громадського лиха». Новаторство у творенні образів кріпаків (повість «Інститутка»).

Зв'язок романтичних оповідань Марка Вовчка із народними баладами. Новелістичне начало, ліричність та уривчастість романтичних оповідань. Процес відчуження романтичної особистості. Романтичне трактування кохання. Образ оповідача. Рівень психоаналізу.

Роль Марка Вовчка у розробці жанру літературної казки («Кармалюк», «Маруся», «Дев'ять братів і десята сестриця Галя»).

Російськомовна проза М.О.Вілінської (оглядово).

П.О. КУЛІШ (1819-1897). Біографія. Роль П.Куліша в суспільно-політичному і культурному житті українського народу. Філософські та історіософські погляди П.Куліша.

Проза письменника у контексті української літератури перших десятиріч XIX ст. Засвоєння творчого досвіду М. Гоголя. О. Сомова, Г. Квітки-Основ'яненка. «Мала проза» раннього П. Куліша. Жанр міфологічно-етнографічного («О том, что случилось с козаком Бурдюгом на Зеленой неделе», «О том, от чего в местечке Воронеже высох Пешевцев став»), історичного («Січові гості», «Мартин Гак») оповідання, оповідань про кохання («Гордовита пара», «Дівоче серце»), ідилія «Орися». Спроби в жанрі історичного роману («Михайло Чарнышенко, или Малороссия восемьдесят лет назад», «Алексей Однорог»).

Задум роману «Чорна рада». Історична основа роману П.Куліша «Чорна рада». Суть вальтерскоттівського історизму. Проблематика роману «Чорна рада». Ідеї «хутірської філософії» у творі. Жанр «Чорної ради».

Поезія П. Куліша. Невдалі поетичні спроби раннього П. Куліша. Поема «Україна». Велика перерва у поетичній творчості, її причини. Збірка «Досвітки» (1862) як прагнення П.Куліша як прагнення П. Куліша продовжити поетичну місію Т. Шевченка («Брату Тарасові на той світ»). Епігонський характер збірки та початок дегероїзації козацтва («Великі проводи»).

Збірка «Хуторна поезія» (1882), її публіцистичність, філософічність та сатиричність. Ідеї «хутірської філософії» збірки, образи Руїни і Культури та інші символічні образи. Композиція збірки.

Збірка «Дзвін»(1893) –вершина поетичної творчості Пантелеймона Куліша» (Є. Нахлік).

Поеми П.Куліша «Маруся Богуславка», «Магомет і Хадиза», «Маруся Богуславка», «Уляна-ключниця», «Куліш у пеклі», «Грицько Сковорода» (загальна характеристика).

Перспективи вивчення поезії П.Куліша.

П.Куліш-драматург. «Драмована трилогія» (загальна характеристика).

Роль П.Куліша у розвитку української критики. Перекладацька діяльність письменника.

А.П. СВИДНИЦЬКИЙ (1834 - 1871). Біографія. Поезія А. Свидницького. Впливи Т. Шевченка. Проза – основне досягнення А.Свидницького. «Фольклорна школа» письменника. Фольклористична праця «Злий дух», нарис «Відьми, чарівниці й опирі», етнографічне дослідження «Великдень у подолян». Оповідання, створені на фольклорній основі («Проти сили не попреш...», «Недоколисана», «Іван Доробало»).

«Люборацькі» (1861-1862) – перший соціально-психологічний роман-хроніка в українській літературі. Новаторство тематики. Проблематика роману. Особливості стилю.

О.П. СТОРОЖЕНКО (1806-1874). Біографія письменника. Жанрово-стильові особливості творчості О.Стороженка. Образ оповідача. Традиції Г.Квітки-Основ'яненка і М.Гоголя.

Побутові «казки» О.Стороженка («Се така баба...», «Вчи лінивого не молотом...», «Лучче нехай буде злий...» та ін.).

Романтичні оповідання: легендарно-фантастичні твори («Закоханий чорт», «Жонатий чорт», «Чортова корчма»); твори на історичну тему («Прокіп Іванович», «Дорош», «Кіндрат Бубненко-Швидкий», «Голка» та ін.).

Повість «Марко Проклятий», фольклорна основа, композиція, романтична концепція особистості та засоби її творення.

Л.І. ГЛІБОВ (1827-1893). Життєвий і творчий шлях Л.І.Глібова. Глібов і Чернігівщина.

Л. Глібов як поет-лірик. Аналіз вірша «Журба».

Своєрідність байок Л.Глібова (синкретичність, ліризм, розлога епічність, фольклоризм, національний колорит, демократизм, реалізм). Основні конфлікти байок, ідейне спрямування алегоричних образів.

С.В. РУДАНСЬКИЙ (1834-1873). Біографія С. В.Руданського як зразок життя інтелігента-різночинця. «Поетика» С. Руданського. Інтимна («Ти не моя», «Мене забудь», «Повій, вітре, на Вкраїну») та громадянська («Наука», «Нагорода», «Студент», «Над колискою», «Гей, бики», «До дуба», «П'яниця») лірика поета.

Гуморески С.Руданського. Характеристика жанру. Основні тематичні групи гуморесок. Майстерне відображення менталітету представників різних націй.

Романтичні балади С.Руданського («Вечорниці», «Розмай», «Тополя» та ін.).

Жанрова різноманітність поем С.Руданського: а) історична поема («Мазепа, гетьман український», «Павло Полуботок» та ін.); космогонічна поема («Лірникові думи»); алегорична поема («Цар Соловей»).

Ю. ФЕДЬКОВИЧ (1834-1888). Біографія. Ю.Федькович – зачинатель нової української літератури на Буковині. Основні чинники формування естетичних поглядів Ю.Федьковича (досвід західноєвропейської, насамперед, німецької літератури; народні пісні; поезія Т.Шевченка). Своєрідність художнього мислення Ю.Федьковича. Поезія Ю.Федьковича. Збірка 1862 р. «Поезії Йосифа Федьковича». Провідні мотиви збірки. Тема рекрутчини в поемах «Новобранчик», «Дезертир». Тема кохання в поемах «Циганка», «Свекруха», «Волошин» та ін.

Новаторство Ю.Федьковича в циклі «Дикі думи» (1876 р.).

Проза Ю.Федьковича, її романтичний характер. Особливості трактування теми кохання та жовнірського життя. Оповідання «Люба-згуба», «Серце не навчити», «Штефан Славич», «Три як рідні брати». Жанрова специфіка прози.

Драматургія Ю.Федьковича (оглядово).

УКРАЇНСЬКА ЛІТКРАТУРА 70-90х рр. ХІХ ст.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛІТЕРАТУРНОГО ПРОЦЕСУ 70-90-х рр. ХІХ ст. Культурно-історичні умови розвитку українського літературного процесу у період 70-90-х років ХІХ століття. Міграція культурно-освітніх центрів у цей період. Ознаки, тенденції і характеристики розвитку літературного процесу. «Велика» літературна дискусія 1873-1878 років, її першопричини, сенс і процесуальні відлуння. Підсумки дискусії і систематизована кодифікація реалізму 70-90 років ХІХ століття, як стильової доміанти періоду. Філософська база реалізму, основні тематично-стильові течії реалізму, категорія характеру, суголосся стильової полівалентності багатого спектру індивідуальних стилів. Авторські концепції реалізму (М.Кодак, Д.Чижевський, П.Хропко, Д.Наливайко, В.Пахаренко та ін.). Народницький характер літератури означеного періоду. Концепція народництва. Висновки.

ІВАН НЕЧУЙ-ЛЕВИЦЬКИЙ. Біографія І.Нечуя-Левицького. Жанрові різновиди творчості: новеліст, повістярь, драматург, живописець, літературний критик, мистецтвознавець. Особливості індивідуального стилю І.Нечуя-Левицького. Рання творчість І. Нечуя-Левицького. Соціально-побутові повісті. Романи з життя інтелігенції. Історична проза І.Нечуя-Левицького. Висновки. Значення І. Нечуя-Левицького як класика української літератури.

ПАНАС МИРНИЙ. Основні етапи життєвого і творчого шляху Панаса Мирного. Естетичні погляди письменника. Специфіка реалізму. Художнє новаторство Панаса Мирного. Рання творчість. Твори з життя інтелігенції. Повість «Лихі люди». Роман «Хіба ревуть воли, як ясла повні» (1875): історія написання, джерела, проблематика, питання авторства. Сюжет і композиція. Образ Чіпки: система інтерпретацій. Сутність «пропащої сили». Образ Максима. Образи селян, поміщиків, чиновників, людей соціального «дна». Жіночі образи. Категорії «простору» і «часу» в романі. Стиль і мова роману. Соціально-психологічний роман «Повія» (1881). Багатоплановість твору (соціальне, психологічне, побутове вмотивування вчинків героїв). Образ Христі. Трагедія жіночої долі. Роль і місце письменника в літературному процесі ХІХ ст.

БОРИС ГРІНЧЕНКО. Багатогранність творчого й наукового потенціалу Бориса Грінченка: літературознавець, публіцист, лексикограф, фольклорист, історик, видавець, громадсько-культурний діяч.

Суспільно-політичні погляди. Зв'язок з ідеологією просвітницького народництва.

Жанрове багатство творчості Б.Грінченка. Мала проза Б. Грінченка. Еволюція індивідуального стилю Б.Грінченка в малій прозі. Повісті Б.Грінченка і культурницька програма української інтелігенції в повістях «Сонячний промінь» (1890), «На розпутті» (1891).

Дилогія «Серед темної ночі» (1900), «Під тихими вербами» (1901). Поєднання соціально-побутового та соціально-психологічного принципів письма. Поетичний доробок Б.Грінченка. Висновки.

ІВАН КАРПЕНКО-КАРИЙ. Визначний класик української драматургії ХІХ т.. Реформатор драми. Життєвий шлях Івана Карповича Карпенка-Карого (Тобілевича). Періодизація творчості. Специфіка провідних жанрів І.Карпенка-Карого: соціально-побутової драми, соціально-психологічної комедії та трагедії. Висновки.

МИХАЙЛО СТАРИЦЬКИЙ. Життєвий і творчий шлях М. Старицького. Багатогранність його творчої постаті як поета, перекладача, драматурга, прозаїка, культурно-громадського діяча. Жанрова

різноманітність. Поетична спадщина М.Старицького. Перше видання оригінальних поезій – «З давнього зшитку. Пісні і думи». Новаторство М.Старицького-поета. І.Франко про напрями і характер поезії М.Старицького. Акцент на остаточному подоланні епігонства як явища української поезії а прикладі доробку М.Старицького. Театральна діяльність М.Старицького. Жанрово-тематичний діапазон драматургії М.Старицького. Висновки.

МАРКО КРОПИВНИЦЬКИЙ. Марко Лукич Кропивницький – відомий драматург, актор, режисер, композитор, один із фундаторів українського професійного театру. Життєвий і творчий шлях. Формування естетичних поглядів драматурга. Національні засади драматичного мислення. Жанрова і тематична різноманітність драматичного доробку. Поступове створення параметрів романтично-побутового театру, видовищного «театрального театру», як згодом визначатимуть суть явища театрознавці. Синтез національних і західноєвропейських театральних традицій. Значення творчості драматурга.

ПАВЛО ГРАБОВСЬКИЙ. Життєвий шлях Павла Арсеновича Грабовського, героїко-трагедійна сутність його життя як життя революціонера-професіонала, політичного в'язня й засланця. Еволюція його світогляду. Збірки поезій «Пролісок», «З півночі», «Кобза». Естетичне новаторство кожної збірки. Твори про роль поета, митця в суспільстві («Я не співець чудовної природи», «До парнасців», «Співець», «До сіячів»). Перекладацька діяльність поета: зб. «Твори Івана Сурика», «З чужого поля», «Доля», «Хвиля». Висновки.

ФЕНОМЕН І. Я. ФРАНКА. Франкознавство як галузь і, водночас, один із найбільш потужних рушіїв історико-літературного, теоретико-літературного і власне художнього поступу України ХХ ст. Типологічні групи та огляд основних праць. Вагомий внесок – праці, присвячені 150-річчю від дня народження Івана Франка. Проблема наукової біографії як жанру. Біографія Івана Яковича Франка. Раннє дитинство І.Франка (1856 – 1864). Дрогобицький період життя і творчості (1864 – 1875). Іван Франко у Львівському університеті (1875–1880). 80-ті роки: життя і творчість. 90-ті роки – 1916 р.

ЕВОЛЮЦІЯ СВІТОГЛЯДУ І ТВОРЧОСТІ ІВАНА ФРАНКА. Творча «візитка» Івана Франка: жанровий, тематичний, стильовий критерії огляду творчості.

Світоглядна та творча еволюція митця: початковий («романтичний») період; «соціалістичний» етап І.Франка; «позитивістський» період; «ідеалістичний» («націоналістичний») етап. Концепція Т. Гундорової. Франко про завдання літератури, її творчий метод («Література, її завдання і

найважливіші ціхи)), про особливість творчої праці митця, завдання літературної критики, своєрідність поезії («Слово про критику», «Із секретів поетичної творчості»). Концептуальні питання розвитку літератури і власне творчості. Франко як шевченкознавець («Темне царство»). Науковість засад критичного мислення І.Франка, його проблемно-тематична, історіософська та культурницька масштабність. І.Франко – творець і будівничий філологічної історії української літератури та компаративістики.

ПОЕЗІЯ І ПОЕМИ ІВАНА ФРАНКА. ЗБІРКА «З ВЕРШИН І НИЗИН». Збірка «З вершин і низин» (1887, 1893) як етапне явище в історії української літератури. Історія видання. Будова книги, її новаторський характер. «Гімн» як програмний вірш збірки. Цикл «Веснянки»: трансформація жанру веснянок. Символічний характер творів «Наймит», «Беркут», «Каменярі», «Христос і хрест», «Ідилія» (цикл «Excelsior!»). Інші цикли першого розділу збірки. Розділ «Профілі і маски»: огляд циклів, poetика окремих текстів. Розділ «Сонети». Цикли «Вольні сонети» та «Тюремні сонети»: трансформація форми сонету. Розділ «Галицькі образки»: тематичний, жанровий рівні. Основні тексти. Висновки.

ЗБІРКА «ЗІВ'ЯЛЕ ЛИСТЯ» (1896). Історія написання та видання. Внутрішній «сюжет» збірки як «лірична драма». Складність духовного світу ліричного героя й автора, що відбиває складність, діалектику життєвих процесів. Філософські розмисли, багатство суб'єктивного відчуття ліричного героя, настійність пошуків гармонії в собі, зі світом, природою й ідеалом. Природна модерність Франкового вірша. Літературна критика про «Зів'яле листя». Висновки.

ПОЕТИЧНІ ЗБІРКИ 1898 – 1911 рр. Образ громадянина-патріота рідного краю у збірці «Мій Ізмарагд» (1898). Жанрове й тематичне багатство збірки. Філософський сенс циклів «Паренетікон» та «Притчі». Драматичний характер циклу «Легенди». Життя галицького села у циклах «По селах», «До Бразилії». Ідейно-естетична концептуальність поезій «Сідоглавому», «Декадент».

Характер поета-громадянина, людина у збірці «Із днів журби» (1900). Мотив самовідданого служіння громаді («І знов рефлексії...») й невдоволеність собою, своєю працею, недостатньою ефективністю її, а також низьким рівнем свідомості мас («В село ходив...», «Мамо-природо»). Мрія про суспільство вільних трударів, гармонійно розвинених людей («Дрімають села»). Щоденна робота-боротьба як засіб побудови такого суспільства («У долині село лежить...»).

Поетичні збірки «Semper tiro» (1906), «Давнє й нове» (1911) як своєрідний розвиток основних інтенцій попередніх збірок поета.

ЖАНР ПОЕМИ У ТВОРЧОСТІ ІВАНА ФРАНКА. Широта

проблематики та жанрова різноманітність поем. Національно-патріотичне та загальнолюдське начала в них.

Історичні поеми. «На Святоюрській горі». Проблема взаємин між українським і польським народами, осуд шовіністичного чванства шляхти, віра в єдність слов'янських народів. Демократична трактовка теми «народ і вождь». «Іван Вишенський». Історія написання твору, тема, ідея, актуальність морально-етичної та філософської проблематики поеми. Висновки.

Сатиричні поеми. «Дума про Маледикта Плосколоба», «Дума про Наума Безумовича», «Ботокуди». «Прив'язаність» цих творів до конкретних соціально-політичних обставин і невмируща значимість викриття вічних загальнолюдських пороків.

Соціально-побутові поеми. «Панські жарти», «Сурка». Реалістичне викриття польського панства, реалістичне зображення соціального й національного безправ'я народу.

«Лис-Микита». Джерела твору. Образи. Мова поеми. Переробка східних поем «Абу-Касимові капці» та «Коваль Бассім». Поетика цих творів.

ФІЛОСОФСЬКІ ПОЕМИ ІВАНА ФРАНКА. «МОЙСЕЙ». Філософські поеми «Смерть Каїна», «Похорон», «Мойсей». Композиція творів. Образи та художнє розкриття їх. Проблеми взаємин між особою й народом, вождем і масами, проблеми вірності і зради, зневіри та вірності високим ідеалам. Висновки.

РОБІТНИЧА ТЕМА У ПРОЗІ І. ФРАНКА. Класифікація прози І.Франка. Робітнича тема. Історичні обставини створення «Бориславського циклу», корпус текстів. Ідейно-творче завдання циклу.

Поетика оповідання «Ріпник». Дві редакції твору, центральний конфлікт, сюжетні лінії. Інші оповідання циклу: «На роботі», «Навернений грішник», «Яць Зелепуга», «Задля празника», «Полуйка», «Вівчар»).

Повість «Воа constrictor» як «перша в українській літературі натуралістична повість» (Т. Гундорова). Дві редакції повісті. Проблематика та композиція твору. Образ Германа Гольдкремера. Характер психологізму у повісті. Роман «Борислав сміється»: поетика та інтерпретація.

СЕЛЯНСЬКА ТА ІСТОРИЧНА ТЕМАТИКА ПРОЗИ. Тема села у творчості І.Франка. Умовно твори цієї групи можна розділити на дві підгрупи. Перша – це твори, присвячені подіям минулих «бурхливих літ» (І.Франко) – народним рухам і шляхетським повстанням в Галичині і Польщі часів панщини та її скасування. Франко звертається до характеристики

революції 1848 року і аграрної реформи, що була проведена в інтересах поміщиків («Різуни», «Герой поневолі», «Гриць і панич», «Ліси і пасовиська», «Як пан собі біди шукав», «Панщизняний хліб», повість «Великий шум»). Написанню художніх творів передувало глибоке вивчення архівних матеріалів про панщину та аграрну реформу, з'явився ряд статей («Панщина та її скасування 1848 року» ін.).

Названі тексти можна вважати своєрідною прелюдією до творів іншої підгрупи: присвячені подіям з життя сучасного Франкові села («Вугляр», «Лесишина челядь», «Добрий заробок», «Сам собі винен», «Домашній промисел», «Моя стріча з Олексою», «Історія моєї січкарні», «Два приятелі» та ін.). Змістом і своїми образами вони дуже близькі до циклу віршованих «Галицьких образків» із збірки «З вершин і низин». Поетика центральних текстів.

Історична тематика у творчості І.Франка. Тексти: повісті «Петрії і Довбушуки» (1875-1876), «Захар Беркут» (1882), оповідання «Хмельницький і ворожбит» (1901).

Повість «Петрії і Довбушуки». Джерела і впливи. Історична основа. Трансформація легендарного сюжету.

Повість «Захар Беркут». Історична основа твору, тема, образи, ідейне спрямування. Елементи романтизму в повісті. Актуальність морально-етичної проблематики.

ТЕМА ІНТЕЛІГЕНЦІЇ ТА «ТЮРЕМНИЙ ЦИКЛ» ПРОЗИ. Роман «Перехресні стежки» (1900) як новітній суспільно-психологічний твір. Поєднання традицій ідеологічного роману й повісті, що склалися в українській літературі у творчості І. Нечуя-Левицького, Б. Грінченка) з елементами психологічного роману в дусі Ф. Достоевського. «Зовнішній» план твору: історія взаємин головного героя – «русина», «мужичого» адвоката, радикального діяча Євгенія Рафаловича з його колишньою коханою, з селянами й польською адміністрацією. І «внутрішній» план твору: свідомі і несвідомі сумніви і страхи головного героя. Багатоаспектність і символіка епічної структури роману. Сюжетні лінії. Огляд інших творів на тему життя інтелігенції: «Лель і Полель», «Не спитавши броду».

«Тюремний цикл» прози І. Франка. Тексти: «На дні» (1880), «Панталаха» (1888), «До світла!» (1889), «В тюремнім шпиталі», «Хлопська комісія», «Цигани», «Серед добрих людей», «Івась Новітній».

Оповідання побудовані переважно у формі розповіді від першої особи, яка переривається оповіданням в'язнів про разючі факти їхнього тюремного побуту. Після цього – оповідачем робиться висновок про причини цього

соціального зла.

Проблема злочину з соціальної і психологічної точки зору (останнє значно більше). Т.Гундорова простежує тут впливи Ф.Достоевського на рівні зацікавлення психологією і соціологією злочину і кари («Панталаха»), ситуацією «духовного перевороту» («На дні»).

ОПОВІДАННЯ ПРО ДІТЕЙ ТА ШКОЛУ. Тексти: «У кузні», «Малий Мирон» (1879), «Микитичів дуб» (1880), «Під оборогом» (1905), «Мій злочин» (1898), «Грицева шкільна наука» (1883), «Оловець» (1879), «Борис Граб» (1890), «У столярні», «Schonschreiben» (краснопис, каліграфія 1879), «Отець гуморист» (1903), «Гірчичне зерно», «Мавка» (1879) та інші.

Посилення психологічного дискурсу. Форми вияву: автобіографічність та увага до дитячої психології. Моделювання своєрідного мікрокосму дитячої екзистенції. Усі тексти, за цим критерієм, можна поділити на дві проблемно-тематичні групи: в основі першої – зображення безпосереднього відкритого світу дитини, яка здатна його відчувати й співіснувати з ним, тобто тут домінує дитяче сприйняття. Тут важлива характеротворча роль пейзажу як психологічного тла. Інша тематична група присвячена проблемним дитячим типам. Тут психологічний аналіз особистості доповнюється соціальним зрізом.

ТЕМА СУСПІЛЬНОЇ МОРАЛІ І САТИРИЧНА ПРОЗА. Тема суспільної моралі в І. Франка. Психологічна повість соціального звучання «Для домашнього огнища» (польською мовою – 1892, українською – 1897). Критика «попсованих етичних основ». Тема краху ілюзії на матеріалі життя офіцерської родини. Психологія раптового перелому в душі і свідомості головного героя – капітана Ангаровича. Актуальний морально-психологічний підтекст. Повість із сучасного життя «Основи суспільності» (1893–1895). Підпорядкування кримінального сюжету суспільному аналізу. Деградація польсько-шляхетської аристократії та ідеалізація народної морально-духовної сили життя. Повість «Маніпулянтка»: поєднання громадського і особистісного плану.

Сатирична проза. Оповідання «Свинська конституція» (1896). Багатоплановість зображення подій, композиційна структура твору.

Оповідання «Свиня» (1890). Казкові засоби типізації явищ дійсності. Гротескне поєднання реального з фантастичним, потворного з іронічно-піднесеним. Майстерність застосування форми внутрішнього монологу.

Сатиричні казки «Звірячий бюджет» (1897) та «Опозиція» (1891). Проблеми суспільно-політичного життя Галичини кінця ХІХ – початку

XX ст.

ЛЮБОВНА ТЕМАТИКА У ПРОЗІ. Любовна тематика у прозі І.Франка. Новела «Сойчине крило» (1905). Проблема естетизації почуттів та естетики як способу самоорганізації людського життя. Проблема гри й природності. Символізація кохання як джерела щирих людських переживань.

ДРАМАТУРГІЯ ІВАНА ФРАНКА. І.Франко як театральний критик. Драматургія І.Франка. Багатство тематики, ідейно-творче новаторство драматичних творів. Загальна характеристика п'єс «Учитель», «Будка ч. 27», «Рябина», «Майстер Чирняк». Морально-етична проблематика творів.

ДРАМА «УКРАДЕНЕ ЩАСТЯ». Соціально-побутова, психологічна драма «Украдене щастя» (вперше поставлена в театрі «Руська бесіда», 1893). Історія написання. Образи драми (Анна, Микола, Михайло). Загальнолюдське звучання п'єси. Показ драми «несправдженого» життя. Закономірність трагічного заключного акорду твору. Художня своєрідність і сценічність драми. Висновки.

ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС к. ХІХ – п. ХХ ст.

ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ КІНЦЯ ХІХ–ПОЧАТКУ ХХ СТ. Література к. ХХ-п. ХХ ст. у діахронічному контексті культурного процесу європейської цивілізації як продовження ірраціональної лінії у розвитку мистецтва «Теорія маятника» (Шлегель, Шеллінг, Ніцше). Чергова криза європейського «логоцентризму»: відкриття підсвідомого (З.Фройд), колективного (К.-Г.Юнг), філософсько-естетичні концепції Ф.Ніцше та А.Шопенгаузера, вплив марксизму. Відкриття «феномену складності». Криза критичного реалізму як «неадекватного методу», зародження модерної свідомості. Європеїзація української філософсько-естетичної думки. Роль Польщі як культурного посередника, вплив німецьких модерністів. «Молода Польща» і Станіслав Пшибишевський. Творчість письменника як індекс новітніх літературних віянь. «Мистецтво для мистецтва». Роль Галичини в процесі модернізації української літератури. Дискусійність розвитку літературного процесу. «Молода Муза» та її «Маніфест», «Українська хата» (М.Сріблянський, М.Євшан, А.Товкачевський), «Дзвін». Три основні напрями у тогочасній критиці. Літературно-критична діяльність І.Франка («Маніфест «Молодої Музи» (1907), «З останніх десятиліть ХІХ в.» (1901), «Теорія і розвій історії літератури» (1909), «Старе й нове в сучасній українській літературі» (1904). «Літературно-науковий вісник» та його роль у літературному процесі (1898-

1914). Імпресіоністські (М.Коцюбинський), експресіоністські (В.Стефаник, М.Яцків, О.Турянський, Г.Хоткевич), неоромантичні (Леся Українка, О.Ю.Кобилянська) та передсимволістські тенденції в українській літературі цього періоду (Олександр Олесь, М.Вороний). Синкретизм модерних напрямів, неореалізму (Леся Мартович, Марко Черемішна) та неонародництва (А.Ю.Тесленко, Степан Васильченко, (Панасенко), М.Чернявський, Н.Романович-Ткаченко).

Філософсько-психологічний реалізм або неореалізм: особливості картини світу та жанрової системи. Сильове новаторство творчості неонародників.

СУЧАСНІ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧІ КОНЦЕПЦІЇ РАНЬОГО УКРАЇНСЬКОГО МОДЕРНІЗМУ. Т.Гундорової, С.Павличко, Н.Шумило, Ю.Тарнавського, М.Моклиці, Н.Зборовської. Поняття «ранньої модерністської практики» (Т.Гундорова). Перевага еклектичних форм, актуалізація власне літературних функцій. Спротив культурної традиції, семантичне розщеплення терміна. Декадентство. Модернізм як явище культурного синтезу і критика культури: новий погляд на традицію. Поняття культурного інтертексту. Ідеальний текст і текст. Дискурс. «Повна карта української літератури ХХ ст.» С.Павличко. Модернізм, авангардизм, народництво, європеїзм, дискурс у потрактуванні дослідниці. Термін «суспільництво» у концепції Ю.Тарнавського. Спроба поглянути на розвиток української літератури як на постійне намагання стати частиною європейської.

ТВОРЧИСТЬ М. М. КОЦЮБИНСЬКОГО. Творчість письменника як система переходу від народницької до модерної парадигми. Еволюція на рівні героя, проблематики, жанровому та стильовому рівні. Періодизація творчості. Загальні особливості I періоду (1884-1895 рр.): описовість, спрощена композиція, статичний герой, тенденційність і моралізаторство («Андрій Соловійко», «Дядько та тітка», «21 грудня, на Введеніє»). Внутрішня динаміка у I періоді: рух від дидактизму і моралізаторства до прози власне художньої. Засоби психологізації образу-персонажа в дитячих оповіданнях («Харитя», «Ялинка», «Маленький грішник»). Новаторство у зображенні внутрішнього світу селянина («Ціпов'яз»). Вихід за межі української тематики («Для загального добра»). Поява нового героя. Іронічна манера повісткування.

Другий період творчості (1896-1902 рр.): зміна проблематики і жанрового модусу. Відмова від описовості. Внутрішній монолог і психологізована деталь як головні форми передачі внутрішнього світу героя-інтелігента, що перебуває в екстремальній ситуації. Відмова від всезнаючого автора. Почуття як герой. Поняття про імпресіонізм. Трактування людини як

«системи ролей» (Цвіт яблуни», «Поєдинок», «Лялечка»). Оповідання «Дорогою ціною» як продовження епічної стильової манери у творчості митця.

Третій період творчості (1902-1910 рр.): поява новели і техніки «поточу свідомості», дослідження психологічної маси («Він іде», «Fata morgana»), розгляд цілісного процесу психологічного розвитку персонажа («Intermezzo»). Твори трьох останніх років життя.

ТВОРЧИСТЬ В. С. СТЕФАНІКА. Інтерпретаційна парадигма творчості: проблема творчого методу письменника та жанрової специфіки його прози у працях радянських літературознавців (В.Лесин, І.Денисюк, Ф.Погребенник). Оцінка творчості сучасними дослідниками (Ю.Тарнавський, О.Ковальчук, І.Московкіна, М.Зубрицька, А.Біла та ін.): актуалізація експресіоністських тенденцій. Умовна періодизація творчості В.Стефаніка: тематика творчості як критерій. Поняття про метатекст. Розгляд творчості через особистісну картину світу що є підсумком власних переживань письменника. Категорія смерті як моделююча в ній («Стратився», «Новина», «Катруся», «Сама-саміська», «Суд», «Кленові листки»): групування персонажів, форма нарації, особливості монологу, тип героя. Поняття про експресіонізм.

ТВОРЧИСТЬ В. К. ВИННИЧЕНКА. Інтерпретаційна парадигма творчості: критика поч. ХХ ст. і сучасне літературознавство (А.Шамрай, П.Христюк, Л.Мороз, Т.Гундорова, Г.Сиваченко, О.Ковальчук). «Ніжинська школа» в сучасному винниченкознавстві. Історико-функціональний підхід як домінуючий в інтерпретаційній парадигмі творчості письменника. Парадигма значимості творчості: формування модерного обличчя української драматургії, модернізація романного мислення. Картина світу в малій прозі письменника: руйнування метафізичної моделі культури, актуалізація, «філософії життя». Огляд драматургії та романістики письменника. Драма «Чорна Пантера і Білий Медвідь» та роман «Записки Кирпатого Мефістофеля».

ТВОРЧИСТЬ О. Ю. КОБИЛЯНСЬКОЇ. Інтерпретаційна парадигма творчості письменниці. О.Кобилянська як «культува постать українського модернізму» (С.Павличко). Основні психоідеологічні моделі творчості О.Кобилянської, характерні для раннього модернізму, – естетизм, неоміфологізм, індивідуалізм, фемінізм. Короткий огляд життєвого шляху. Самоосвіта. Вплив феміністичних ідей на світогляд письменниці. Поетичний дебют. «Щоденник» як форма переходу від поезії до прози. Перші твори на феміністичну тематику: «Гортенза», «Доля чи воля», «Вона вийшла заміж». Реакція критики (О.Маковей, І.Франко, С.Єфремов, І.Нечуй-Левицький). Фемінізація як модернізація української літератури. Ототожнення

модернізму і фемінізму у повісті «Через кладку». Новий тип жінки в українській літературі, опозиція «сильні жінки – слабкі чоловіки», що визначає центральний сюжет творчості письменниці. Еволюція етичного ідеалу жінки у творчості О.Кобилянської: новели «Природа», «Меланхолійний вальс», «Некультурна», повісті «Людина», «Царівна», «У неділю рано зілля копала», «Апостол черні». Ніцшеанські інтенції творчості письменниці. Особливості інтерпретації проблеми землі в однойменній повісті. Поняття про неоромантизм.

ТВОРЧИСТЬ ЛЕСІ УКРАЇНКИ (Л. П. КОСАЧ). Інтерпретаційна парадигма творчості. Логотипи, вироблені радянським літературознавством, – «дочка Прометея», «співачка досвітніх вогнів», «друг робітників». Маскулінізація образу письменниці. Тлумачення творчості сучасними літературознавцями як спроба зруйнувати тоталітарний образ Лесі Українки (Я.Поліщук, В.Агеєва, Т.Гундорова, Н.Зборовська). Перша психологічна біографія письменниці і розгляд її творчості як «зразка жіночої модерної традиції» (Н.Зборовська). Мотиви поетичних збірок: «На крилах пісень». «Думи і мрії», «Відгуки» та поезій, що не увійшли до них. Концепція героя, особливості неоромантичного мислення. Поема та драматична поема у творчості Лесі Українки: оригінальне трактування світових сюжетів. Дискусія у сучасному «лесезнавстві»: Г.Грабович, В.Агеєва, О.Забужко, Н.Зборовська. Інтерпретація творчості Лесі Українки Н.Зборовською.

ТВОРЧИСТЬ ОЛЕКСАНДРА ОЛЕСЯ (КАНДИБИ). Інтерпретаційна парадигма творчості письменника: Олесь як «поет журби» (С.Русова), романтик (О.Білецький), передсимволіст (М.Неврлі). Еволюція та періодизація творчості (М.Зеров, С.Єфремов). Новий ліричний герой, головний мотив творчості. Аналіз творчості за збірками: інтимна лірика («Чари ночі», «З журбою радість обнялась») та громадянські мотиви («Ми не кинемо зброї своєї». «Над трупами», «Ой, не сійтесь, сніги» та ін.) у першій збірці (1907 р.). Утилітаризація художнього слова у збірці «Поезії. Книга 2» (1909 р.). Патріотичні та громадянські мотиви («Продавай чужинцю хату», «Даремно все», «Чим втішу вас»). Любовна, пейзажна і патріотична лірика у 3-й збірці («Косять коси», «Рідна мова в рідній школі»). Жанр поеми у творчості митця: «Щороку», «На зелених горах».

ТВОРЧИСТЬ М. К. ВОРОНОГО. Естетичні маніфести М.Вороного. Вороний як теоретик модернізму. Еклектизм творчості письменника. Поетичні збірки «Ліричні поезії» (1912), «В сяйві мрій» (1913). Оцінка творчості М.Вороного критикою (О.Білецький, Ф.Якубовський та ін.). Розширення тематики української поезії, збагачення її ритміки і строфіки. Предсимволістська поетика. Вороний як перекладач.

НЕОНАРОДНИЦЬКА ШКОЛА В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ кін. XIX – поч. XX ст.

ТВОРЧІСТЬ А. Ю. ТЕСЛЕНКА. Загальна характеристика творчості: історико-соціальна визначеність характерів персонажів, соціально-контрасне бачення світу, лейтмотив творчості та стильова манера. Еволюція творчості. Драма «Не стоїть жити»: конфлікт, система персонажів, наслідування стилю М.Гоголя, недосконалість композиції. Російськомовні нариси А.Тесленка. Вплив М.Гоголя. Жанр оповідання у творчості митця. Повість «Страчене життя»: особливості жанру, композиції (принцип дискретності), тип героя.

ТВОРЧІСТЬ СТЕПАНА ВАСИЛЬЧЕНКА (ПАНАСЕНКА). Естетичні погляди Степана Васильченка, орієнтація на читача з народу. Вимоги до літературних творів щодо змісту, сюжету, жанру, героя, еволюція творчості письменника. Антропологічна визначеність героя у першому періоді творчості. Тема талантів з народу. Опосередкована інтерпретація соціальних проблем через етичні та естетичні виміри життя: «Талант», «На хуторі», «Над Россю». Світоглядні зміни Васильченка під впливом Першої світової війни. Настроєва проза у другому періоді творчості: «Чорні маки», «Отруйна квітка», «Під святий гомін». «Чайка» як прозова інтерпретація фольклорного мотиву. Жанр ліричної мініатюри у творчості письменника: «Осінь», «Любов хмаринки», «Фіалки», «На калиновім мості». Посилення аналітичного начала у прозі III періоду: повісті для дітей («Авіаційний гурток», «Олив'яний перстень», «Приблуда»).

НЕОРЕАЛІСТИЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ кін. XIX – поч. XX ст.

ТВОРЧІСТЬ ЛЕСЯ МАРТОВИЧА. Діаметрально протилежні оцінки дебюту («Нечитальник», 1888 р.). І.Франком та М.Павликом. Неореалістичні образки: «Пророцтво грішника», «Стрибожий дарунок», «Хитрий Панько», «Народна ноша». Тематичне спрямування творчості письменника. Особливості стильової манери: поєднання драматизму з гумором та сатирою фольклорного походження. Повість «Забобон»: історія написання, система образів, особливості сюжетики, оцінка критикою.

ТВОРЧІСТЬ МАРКА ЧЕРЕМШИНИ (І. Ю. СЕМАНЮКА). Еволюція творчості письменника. Дебют у жанрі «поезія у прозі». Цикл «Листки» (1897 р.) як своєрідний синтез модерну з реалізмом. Оцінка дебюту критикою (О.Маковей), вплив на творчість Черемшини австро-німецької модерної літератури. Прозові твори письменника: різдвяна казка «Сльоза», байка-мініатюра «Муха», оцінка їх І.Франком. Черемшина як новеліст. Збірка «Карби» (1901). Неореалістичне зображення галицького села, специфіка жанру, форми оповіді, внутрішнього сюжету. Третій період творчості

письменника. Збірка «Село вигибає» (1925). Новелістичний цикл «Село за війни», родинно-побутова тема у циклі «Парасочка».

ТВОРЧИСТЬ О. МАКОВЕЯ. Соціально-психологічна проза у збірках «Наші знайомі» (1901), «Оповідання» (1904), «Криваве поле» (1921). Жанр новели у творчості письменника. О.Маковей як критик.

ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС 20-30-х рр. ХХ ст.

Естетична ситуація в українській літературі на початку ХХ століття. Перехід від народницького дискурсу до дискурсу модернізму. Імпресіонізм як остання фаза розвитку міметичного мистецтва (творчість М.Коцюбинського). Спроба утвердження неміметичних форм (експресіонізм). Предсимволізм в літературі початку ХХ століття (М.Вороний, О.Олесь). Оновлення форм драматургічного мислення (творчість Лесі Українки). Поява критики, яка культивує систему естетичної цінності художнього твору (М.Євшан). Ніцшеанські і фрейдистські мотиви у творчості В.Винниченка.

Вихід літератури на нові рубежі. Прихід нових сил в українську літературу (М.Рильський, П.Тичина та ін.). Згорання процесів літературного розвитку у 1914 – 1916 рр.

Україна в часи історичних катаклізмів (три спроби відродження української державності). Розвиток культури (періодика, книгодрукування, літературні групи: «Біла студія», «Музагет», «Мистецький цех», «Фламінго», об'єднання інтелігенції навколо журналу «Книгар», об'єднання митців прорадянської орієнтації навколо журналу «Мистецтво».

Проза. Активізація малих форм. Творчість А.Заливчого, Г.Михайличенка («Блакитний роман»). Збірки новел К.Аніщенка, М.Ірчана, М.Івченка, В.Підмогильного. Висновки.

Літературні дискусії 20-х рр., боротьба між літературними угрупованнями. Початок дискусії 1925- 1928 рр. Памфлет М.Хвильового «Про «сатану в бочці» ...». Цикл памфлетів «Камо грядеши». Другий етап дискусії /цикл памфлетів М.Хвильового «Думки проти течії»/. Третій етап /цикл памфлетів «Апологети писаризму»/. Європа чи Просвіта» Цикли культурного розвитку. Ідея азіатського ренесансу. Полеміка з Белінським. Сталін і літературна дискусія. 1925–1928 рр. Згорання дискусії. Покаянний лист М.Хвильового. Розгром ВАППіТЕ. Памфлет «Україна чи Малоросія»». Самогубство М.Хвильового. Згорання українізації. Початок репресій.

Література 30-х рр. Згорання стильових пошуків. Утвердження методу соціалістичного реалізму. Соціалістичний реалізм як реалізація принципів

позитивізму. Нова форма організації літературного процесу. Тотальний контроль за митцями. Поезія. Проза. Драматургія /огляд творів/. Твори цього періоду як факт історико-літературного процесу. Відхід від культурного процесу. Тотальний контроль за митцями. Поезія. Проза. Драматургія /огляд творів/. Твори цього періоду як факт історико-літературного процесу. Відхід від європейського процесу. Стагнація творчості. Мистецтво як частина загальнопролетарської справи.

ПОЕЗІЯ 20-30-х рр. ХХ ст. Багатство стильових течій. Розвиток поезії. Символісти: П.Тичина, Д.Загул, О.Слісаренко, В.Ярошенко, В.Кобилянський. Революційно – романтична течія: В.Чумак, В.Еллан-Блакитний, Г.Михайличенко.

Стильовий розвиток літератури: неоромантизм, футуризм, конструктивні динамісти, неокласики. Багатство стильових течій в українській поезії 20- рр. Футуризм(історія футуризму в Україні. Творчість М.Семенка). Формування літературних угруповань: «Плуг», «Гарт», неокласики, «Ланка», ВУСПП, ВАПЛІТЕ, «Авангард», «Молодняк», «Пролітфронт», «Аспис», «Аспанфут», «Нова генерація» та ін.

Неоромантизм, неокласицизм, конструктивний динамізм: естетичні засади, найяскравіші представники, творча практика.

П. ТИЧИНА. Творчість 1906 – 1917 рр. Мотиви ранньої лірики: краса природи, кохання, України. Соціальна тематика. Філософські вірші. Формування нового способу поетичного мислення (сенсуалізм, інтуїтивізм).Синтезування української фольклорної традиції та імресіонізму й символізму.

Збірка поезій «Сонячні кларнети». Новаторська картина світу (музичний всесвіт). Розвиток внутрішнього світу героя у межах трьох сфер буття (концепція В.Стуса).Зв'язок із поезією П.Верлена та А.Рембо.

Збірка поезій «Замість сонетів і октав» як книга палкого протесту проти насильства і жорстокості. Новаторство композиції, строфа й антистрофа як композиційна цілісність. Образ ліричного героя.

Збірка поезій «Плуг» як перехідний етап від світу пантеїзму та космічних персоніфікацій ліричного голосу до людиноцентричного, революційного світу.

Збірка поезій «Вітер з України» як творчий акт примирення з радянською дійсністю. Симптоми соціологізування поезії у душі комуністичної ідеології.

Подальша корозія таланту П.Тичини (творчість 30 – 50-х рр.).

Перехід до політики українізації. Культурне відродження (український ренесанс 20-х рр.).

В. СОСЮРА. Поетичний дебют митця: перші твори і збірка «Пісні крові».

Три етапи творчості В.Сосюри. Тематика громадянської війни (збірка «Червона зима» та ін.). Вірші періоду непу (збірка «Місто»), поєднання в них інтимних та громадянських мотивів. Творчість поета у кризові для нього 30-і рр.

Українська давнина у поемах В.Сосюри 20-х рр. Поема «Мазепа». Особливості розв'язання теми у творчості В.Сосюри й О.Пушкіна.

Своєрідність поетичного стилю. Особливості емоціонального темпоритму.

М. ЗЕРОВ. Творче формування поета і науковця. Збірка «Антологія римської поезії» як сувора школа перекладацтва. М.Зеров – лідер неокласиків і один із організаторів літературного процесу 20-х рр. Збірка «Калина» - втілення принципів неокласицизму. Відгомін сучасності в античних образах і сюжетах, інтелектуалізм, прозорість змісту, висока версифікаторська майстерність.

М.Зеров – літературознавець, його погляди на перспективи розвитку української літератури. Історико-літературна праця «Нове українське письменство».

М. РИЛЬСЬКИЙ. Збірка «На білих островах»(зв'язок із поетичним світом російських і українських митців). Образ ліричного героя. Формування неокласичних принципів. Збірка «Під осінніми зорями»(ліричний герой і світ). Поема «На узліссі» (образ героя-самітника).

Інші збірки поета «Синя далечінь», «Крізь бурю й сніг», «Тринадцята весна», «Де сходяться дороги», «Гомін і відгомін» як вершина його поетичної творчості 20-х рр. Творча еволюція поета.

Митець і влада. Вихід книги «Знак терезів» як ознака громадянської поразки й творчого занепаду митця.

Є. ПЛУЖНИК. Інтенсивна внутрішня біографія митця. Творчий дебют Є.Плужника як зрілого майстра.

Мотиви, образи, гуманістичний пафос поетичних збірок «Дні» та «Равння осінь».

Філософічність, вітальність, глибокі психологічні рефлексії збірки «Рівновага».

«Галілей»- поема про драматичні суперечності пореволюційної дійсності. Віршована трагікомедія «Змова у Києві».

Особливості поетики: імпресіоністичність, антиномічність, іронія, лаконізм, афористичність.

ПРАЗЬКА ШКОЛА. Є. МАЛАНЮК. Українська еміграція. Формування «Празької школи». Естетичні засади. Творчість Ю.Дарагана, Н.Холодний–Левицький, О.Стефановича, О.Лятуринської та ін.

Життєвий та творчий шлях. Дебютна книга «Стилет і стилос» /образ України/. Книги 20-х – 30-х рр. /»Гербарій», «Земля й залізо», «Земна Мадонна»/. Історіософська концепція Є.Маланюка. Особливості поетичного стилю.

Другий період творчості Є.Маланюка. Поетичні книги «Влада», «Поезії», «Остання весна», «Серпень» /мотиви книг/. Естетика /»Книга спостережень»/. Особливості проблематики. Майстерність стилю.

Б.-І.АНТОНІЧ. Життєвий шлях. Романтичні мотиви книги «Привітання життя». Міфопоетичний світ у книгах Антонича. Пантеїзм та християнство /»Три перстені», «Книга Лева», «Зелена еволюція», «Ротації»/. Імажинізм /форми їх вираження у поезії Антонича/.

Роман «На другому березі». «Зв'язок із австрійською прозою початку ХХ століття». Манера письма. Антонич – критик.

ОЛЕНА ТЕЛІГА. Життєвий шлях. Образ жінки у поезії О.Теліги. Публіцистика. Особливості поетичного стилю. Участь у національно-визвольній боротьбі.

Особливості художнього мислення поетеси: Поєднання інтимно-ліричних і романтично-героїчних мотивів, врівноваженого неокласицизму і неоромантичного поривання.

РОЗВИТОК ПРОЗИ В 20-ті рр. Два періоди в розвитку прози. 1922-1926 рр. – домінування малих форм. Новелістичні книги М.Хвильового, Г.Косинки, П.Панча, Ю.Яновського, О.Копиленка, О.Слісаренка та ін. Багатство новелістичних форм. Орнаментальний стиль. 1927–1932 рр. – перехід від новели і лірико-фрагментарної повісті до крупних епічних форм. Тема села: А.Головка «Бур'ян», О.Кундзіч «Де-факто», Г.Епік «Перша весна». Твори про революцію і громадянську війну: Я.Качура «Чад», М.Лісовий «Микола Ярош», О.Слісаренко «Чорний ангел», Ю.Яновський «Чотири шаблі». Тема праці – І.Ле «Роман міжгір'я». Інтелектуальний роман: В.Підмогильний «Місто», Є.Плужник «Недуга», В.Домонтович «Доктор

Серафікус». Експериментальний роман: Г.Шкурупій «Двері в день». Проза М.Йогансена. Повість Б.Антоненка-Давидовича «Смерть».

М. ХВИЛЬОВИЙ. Поетична творчість. Дебют у прозі (збірка новел «Сині етюди»). Своєрідність стилю. Картини світу в новелістичних творах М.Хвильового.

Еволюція творчості. «Санаторійна зона» (проблематика, система образів). Проблема міщанства і міщанина у прозі митця.

Стильові зміни у прозі другої половини 20-х – початку 30-х рр. Повість «Іван Іванович». Роман «Вальдшнепи». Ідея національного відродження.

М.Хвильовий і сталінізм. Роль М.Хвильового у літературній дискусії 1925 – 1928 рр.

Г. КОСИНКА. Життєвий і творчий шлях. Літературний дебют. Лірико-імпресіоністичні новели раннього періоду.

Зображення трьох драм українського селянства у творах. Г.Косинки 1923-1925 рр. Об'єктивно-драматичний, загальнолюдський погляд на пореволюційну дійсність.

Конкретно-аналітична манера письма у новелах стефаниківського типу др. пол. 20-х рр. (збірки «За ворітьми», «В житах», «Політика» та ін.)

Стильові особливості прози Г.Косинки: глибокий психологізм, лаконічність, увага до художньої деталі, мовне багатство.

В. ПІДМОГИЛЬНИЙ. Творчий дебют. Художньо-пізнавальні домінанти ранніх оповідань: людина й обставини, інстинкти й суспільна мораль. Реалістичність як основа світобачення, творче навчання у європейських майстрів слова. Теми «революція і людина», «місто і село» - найпродуктивніші у творчості В.Підмогильного 20-х рр.

Роман «Місто» - один із перших зразків української урбаністичної прози. Актуальність проблематики, неоднозначний образ головного героя, екзистенційні мотиви у творі.

Інтелектуальний роман «Невеличка драма».

Стильові особливості прози В.Підмогильного: психологізм, філософічність, іронія, сухість і протокальність оповіді.

Ю. ЯНОВСЬКИЙ. Дебют у прозі. Збірка поезій «Прекрасна УТ». Романтична манера письма (прозові збірки «Мамутові бивні» та «Кров землі»).

Зображення революційних стихій у романі «Чотири шаблі». Героїко-національний пафос твору.

Революція як боротьба класових сил («Вершники»). Система образів у романі. Особливості композиційного вирішення твору.

ОСТАП ВИШНЯ. Початок творчого шляху. Створення гумористичного жанру усмішки – своєрідного типу фейлетону.

Величезна популярність гумористично-сатиричних збірок Остапа Вишні 20-х рр. («Діли небесні», «Вишневі усмішки сільські», «Вишневі усмішки кооперативні» та ін.).

Різноспрямованість сатири: вікова селянська відсталість, анархічний егоїзм, інертність, брак громадської й національної єдності і комуністичний бюрократизм, русифікаторство.

Особливості комунізму: народні витоки гумору, багата і колоритна мова, прийом «зниження», майстерне володіння лексичними засобами (каламбур, натяк, недомовка, прислів'я, афоризм), короткий гострий діалог.

Десятирічна репресія. Щоденникові записи «Чиб'ю». Повернення до літературної діяльності в роки війни. Гумореска «Зенітка».

«Мисливські усмішки». Майстерне зображення рідної природи. Поєднання ліризму і комізму.

Щоденник «Думи мої, думи мої». Філософські роздуми про людину, природу, мистецтво.

УКРАЇНСЬКА ДРАМАТУРГІЯ 20-30-Х РР. СТ. Формування драматургічного мислення (від «агіток» до повноцінних драматургічних текстів). Тематика п'єс: твори про революцію і громадянську війну («Яблуневий полон» І.Дніпровського, «Бунтар» М.Ірчана, «Шахтар» Д.Бедзика, «Лісові круки» В.Минка); твори про інтелігенцію, про роль митця у суспільному житті («Над безоднею» Я.Мамонтова); історичні п'єси («Алмазне жорно» І.Кочерги); комедійні твори («Рожеве павутиння» Я.Мамонтова, «Культурна сила» Д. Бедзика).

Творча діяльність Леся Курбаса. Театр «Березіль». Нова театральна естетика.

М. КУЛІШ. Чотири періоди творчості: рубіж 1910-х – 1923 рр. (період літературної школи; осінь 1923 - 1926 рр. (п'єси «97», «Комуна в степах», «Отак загинув Гуска»); 1926 – рубіж 30-х рр. («Хулій Хурина», «Зона», «Народний Малахій», «Мина Мазайло»); рубіж 30-х рр. – 1933 («Патетична соната», «Вічний бунт», «Прощай, село», «Маклена Граса»).

«Мина Мазайло». Оригінальність тематики, чотири об'єкти сатири, майстерність характеротворення і діалогів. Інтерпретація п'єси Ю.Шерехом.

«Патетична соната «. Повісткування від третьої особи. Новелістична композиція. Сценічна конструкція. Особливості сюжету. Система образів. Шлях Ілька. Фінал твору як суспільна катастрофа.

ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС ПОВОЄННОЇ ДОБИ

ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС ПОВОЄННОЇ ДОБИ (ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА). Історичні умови «жданівської доби». Партійні постанови. Боротьба з націоналізмом та космополітизмом. Критика вірша В.Сосюри «Любіть Україну». Пріоритетні теми у поезії цього часу. Проза (огляд прози: теми війни та відбудови народного господарства). Драматична історія роману Ю.Яновського «Жива вода».

Тріумфальна хода роману О.Гончара «Прапороносці». Проблематика твору, система образів. Конфлікт. Особливості сюжетної організації твору. Батальні сцени. Рецептивні моделі прочитання роману.

Історія МУР-у. Видавнича діяльність. Програмні установки (творення «Великої літератури»). Теоретична боротьба. Національно-органічний стиль /трактування його Ю.Шерехом. Роздуми Ю.Шереха про Карфоген української провінційності. Українська культура в контексті європейських культур (проекція Ю.Шереха). Неокласики на еміграції.

ТВОРЧИСТЬ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА. О.Довженко – кінорежисер. Кіносценарій як жанр. Шлях О.Довженка від «технічних» сценаріїв до кіноповісті. Оповідання періоду війни. Образ війни у «Щоденнику», кіноповідях «Україна в огні», «Повість полум'яних літ». Категорії страждання, добра, гріха, краси в кіноповісті «Зачарована Десна». Образи малого Сашка й оповідача /два образи світу/. Значення творчості з О.Довженка.

ТВОРЧИСТЬ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА. Фронтіві поезії. Роман «Прапороносці» (проблематика, система образів, особливості сюжету, батальні сцени, заідеологізованість твору). Ідеал соціалістичного майбутнього як основа творів кінця 40-х та 50-х рр. Дилогія: Таврія» та «Перекоп». Відмова від поширення дилогії у трилогію. Феномен роману «Собор» (соцреалістичні ознаки твору та відхід із зони соцреалізму). Дві центральні проблеми у прозі О.Гончара. Людина і зброя як проблема людства (романи «Людина і зброя», «Тронка», «Циклон»). Проблеми моралі. Романи «Тронка», «Берег любові», «Твоя зоря». Публіцистика О.Гончара.

ТВОРЧА СПАДЩИНА ІВАНА БАГРЯНОГО, УЛАСА САМЧУКА, ВАСИЛЯ БАРКИ, ТОДОСЯ ОСЬМАЧКИ. Поетична творчість Івана Багряного. Поема «Аве Марія». Роман у віршах «Скелька». Роман «Сад Гетсиманський» (проблематика, особливості конфлікту, сюжетика, система образів, роль двох історико-культурних прехцій у творі – біблійної та дентівської). Роман «Тигролови» (образ головного героя). Екзистенціальні проблеми у прозі І.Багряного (роман «Людина біжить над прірвою»). Драматургія. Політична діяльність. Публіцистика. Історіософська концепція У.Самчука. Роман «Марія» (перша спроба відтворення голодомору в Україні, образ Марії, біблійна символіка у творі). Роман «Волинь» (жанр твору, особливості сюжетики, картини селянського життя, образи провідних героїв, стиль твору).

Проза В. Барки – роман «Рай» та «Жовтий князь». Конфліктна основа роману «Жовтий князь». Протистояння двох груп образів. Проблеми моралі, краси. Трансцендентні мотиви у романі. Проблеми жанру. Особливості стилю. Есеїстика В.Барки.

Поетичні збірки 20-х рр. Т. Осьмачки «Круча», «Скитські огні», «Клекіт». Оригінальність світобачення, поєднання фольклорної поетичної традиції з поетикою модернізму. Літературна діяльність в еміграції 40-50-х рр. Поетичний образ української землі у повісті «Старший боярин», зображення українського життя в умовах тоталітарного режиму (повісті «План до двору», «Ротонда душогубів»).

ЛІТЕРАТУРА ПОКОЛІНЬ

(ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС У 60-80-Х РОКАХ)

ШІСТДЕСЯТНИЦТВО ЯК МИСТЕЦЬКИЙ ФЕНОМЕН. Історичні обставини (ХХ з'їзд, промова М.Хрущова). Контакти української культури з культурою Заходу (поновлення видання журналу «Всесвіт», перекладацька школа). Криза соціалістичного реалізму (спроба виділити два творчі методи – соціалістичний реалізм і соціалістичний романтизм). Створення Клубу творчої молоді. Головні дискусії часу (про фізиків і ліриків, про щирість у літературі, про ліричного героя). Вибух ліризму у літературі.

Шістдесятництво як європейський феномен. Філософія бунту. Національна та гуманістична ідеї. Культурництво в естетичній програмі шістдесятництва. Розкол шістдесятництва. Офіційне й дисидентське крило шістдесятництва. Естетичний вплив шістдесятництва на подальший розвиток літератури.

ПЕРЕДШІСТДЕСЯТНИКИ. ЛІНА КОСТЕНКО. Поняття «передшістдесятники». Творчий дебют Ліни Костенко кін. 50-х – початку 60-х рр. («Вітрила», «Мандрівки серця»). Еволюція поетичного мислення (від поетичного захоплення світом у дебютній книзі «Проміння землі» до образу «Жниці щоденної»). Вимушена пауза у творчості. Новий поетичний злет. Збірка «Над берегами вічної ріки» (ідея вічності – втілена в образі ріки). Історичний роман «Маруся Чурай» (проблема: митець і суспільство). Збірка «Неповторність» (образ ліричного героя – риси особистості, драматизм книги, своєрідність пейзажних малюнків). «Сад нетанучих скульптур». Поєми «Скіфська одісея», «Сніг у Флоренції», «Дума про братів неазовських». Книга «Вибране» як підсумок тридцятилітньої творчості. Переклади творів Ліни Костенко іншими мовами. Історичний роман «Берестечко» (філософія поразки і перемоги). Виступи Ліни Костенко з проблем культури. Риса стилю.

ТВОРЧІСТЬ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА. В.Симоненко як лідер покоління шістдесятників. Програмний вірш «Я». Поетичні книги поета «Тиша і грім» та «Земне тяжіння». Національні мотиви, учительний мотив. Публіцистична лірика. Іронічно-саркастичний струмінь у поезії В.Симоненка. Вірші про дітей. Видання творів В.Симоненка за кордоном («Щоденник», недруковані в УРСР вірші). Збірка «Лебеді материнства» (образ поета, змальований О.Гончарем у передмові). Тема любові й кохання в поезії митця. Твори для дітей. Проза. Публіцистика.

ТВОРЧІСТЬ ІВАНА ДРАЧА. Естетична революція: нова метафорична політика. Відмова від регламентації («Художнику немає скутих норм, Він норма сам»). Збірка «Соняшник». Поєми «Ніж у сонці», «Протуберанці серця» – книга бунтуючого розуму і космічних пристрастей. Переосмислення жанру балади (збірка «Балади буднів»). Поєми «Смерть Шевченка», «Дума про вчителя», «Соловейко-Соловей». Поезія 70-х. Відсутність поетичного ризику в книгах 70-х – поч. 80-х рр. Двотомне зібрання творів поета як певний підсумок творчої діяльності. Новий спалах таланту: поема-мозаїка «Чорнобильська мадонна (трагедійний пафос книги, боротьба Добра і Зла, образ Божої Матері). І.Драч – політик і поет (90-і роки).

ПОЕЗІЯ ДИСИДЕНТІВ. ТВОРЧІСТЬ ВАСИЛЯ СТУСА. Рух опору 60–80-х років. Тюремна лірика. Життєвий шлях В.Стуса. Історія видання творів (від збірки «Зимові дерева» до зібрання творів 90-х рр.). Провідні теми: лірика кохання, критичний погляд на світ, який обертається гротескним баченням світу, теми України. «Картина світу» у поезії В.Стуса («театр абсурду»). Поезія В.Стуса і філософія екзистенціалізму. Стоїчні мотиви у творчості митця. Образ палімпсестів. Проблема «самособоюнаповнення» світу. Образ Бога у поезії Стуса. «Несамовиті дороги» і Голгофа. Риса

експресіонізму та сюрреалізму в поезії В.Стуса. Герметична поезія. Естетичне багатство циклів поетичних книг І.Калинця («Пробуджена муза», «Невольничча муза»). Творчість І.Світличного («Гратовані сонети»), С.Сапеляка, М.Горбала, Й.Тарелі, Г.Мельничука (проблематика, образ ліричного героя, оновлення системи художніх засобів). Проблема видання текстів.

ПОЕЗІЯ ДІАСПОРИ. НЬЮ-ЙОРКСЬКА ГРУПА. Історія формування групи. Творчі принципи (аналітизм, орієнтація на екзистенціалізм як філософську базу, пошуки нової поетичної мови і стилю, урбанізм, місце і роль традиції та інтеграція і західну культуру). Творчість провідних митців групи – Б.Бойчука, Ю.Тарнавського, Б.Рубчака, Є.Андієвської, В.Вовк, О.Тарнавського.

Поетична творчість Є.Андієвської. Її малярський доробок. Творчість О.Зуєвського (програмні засади його творчості і поетична практика).

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ РАДЯНСЬКОЇ ПРОЗИ Й ДРАМАТУРГІЇ 60-80-х РОКІВ. «ХИМЕРНА ПРОЗА». Формування лірико-романтичної прози. Сильові характеристики цієї течії. Ідеал і його роль у лірико-романтичній прозі. Ставка на «укрупненого» героя – носія ідеалу.

Проза. Активізація роману. Всесоюзний розголос романів М.Стельмаха «Правда і кривда», «Кров людська – не водиця» та О.Гончара «Людина і зброя», «Тронка». Нормування ліричного роману В.Бабляк «Вишневий сад», роман «Білі хмари» С.Сидоренка як предтеча екзистенціальної прози. Психологічна (конкретно-аналітична) проза. Психологічна (конкретно-аналітична) проза: І.Вільде «Сестри Річинські», Г.Тютюнник «Вир», Л.Первомайський – «Дикий мед» (спроба використання техніки «потому свідомості»). Різка критика романів «Мальва» – Р.Іваничука, «Катастрофа» В.Дрозда, «Люди зі степу» та «Додому нема вороття» Р.Андріяшика.

Згасання психологічної прози. Вихід на перші позиції кон'юнктурних творів у 70-х рр.: «Лихобор» В.Собка, «Хвилі» Ю.Збанацького та ін. Історична проза П.Загребельного (новаторство роману «Диво»). Читацький успіх роману «Роксолана». Ускладненість манери письма, нові стильові пошуки. Активізація лірико-химерної прози: романи «українського маркеса» – В.Земляка («Лебедина зграя» та «Веселі Боновеньки»). Романістика 80-х: «Біль і гнів» А.Дімарова, «Кревніки» Б.Харчука, «Вода з каменю» і «Четвертий вимір» Р.Іваничука, «Рубіж» Ю.Мушкетика (проблематика, образи). Поява першого сатиричного роману в українській літературі (диалогія О.Чорногуза – «Аристократ із Вапнярки» та «Претенденти на папаху»). Критика романів І.Білика. Перші спроби оновлення прози /повість

В.Дрозда «Самітній вовк», романи П.Загребельного «Я, Богун» та Південний комфорт», повість Ю.Мушкетика «Обвал». Поява жанрово експериментальних творів («Страж–гора» С.Пушика). Роман В.Шевчука «Дім на горі» (особливості романної структури). Поява есеїстичної прози.

Драматургія. Традиційне відставання української драматургії. Идеологізація театрального мистецтва. Місце і роль постаті та драматургічних творів О.Корнійчука. Найцікавіші твори 60-х рр.: «Правда і кривда» М.Стельмаха, «Фауст і смерть» О.Левади, «Планета Сперанта» і «Фараони» О.Коломійця. Успіх у глядача творів О.Коломійця. Твори 70-х (сценічна доля п'єс О.Коломійця «Кравцов» та «Дикий Ангел» – псевдопафосність текстів, ходульність, риторика). М.Зарудний – «Пора жовтого листя». Успіх п'єси «Хазяйка» М.Гареевої. Творчий вакуум у драматургії 80-х. Успіх п'єси В.Врублевської «Кафедра» (спроба критики однієї з «ячєек» соціалістичного суспільства – аворитаризм, фальш, лицемірство).

«НОВИЙ РЕАЛІЗМ» ГРИГОРА ТЮТЮННИКА. Біографічні дані. Роль Григорія Тютюнника у життєвій долі Григора Тютюнника («Коріння»). Творчий дебют митця («Збірка новел «Зав'язь»). Образи диваків у книзі «Деревій». Збірка «Батьківські пороги». Постановка буттєвих проблем: вибір життєвої стратегії – мати чи бути. Повісті Гр.Тютюнника. Поетика творів Гр.Тютюнника (відкриття нових типів, особливості сюжету, роль подробиці, деталі). Твори для дітей. Відзначення творчості Гр.Тютюнника премією імені Лесі Українки.

КИЇВСЬКА ШКОЛА ПОЕЗІЇ. Поети київської школи і шістдесятники. Відмова від ролі поета-трибуна. Програмні засади групи: повернення до найпервісніших структур української міфологічної свідомості; спроба трансформації міфологічного мислення в образах новітньої поезії, що спирається на новітню українську і західноєвропейську філософію та психолог людина в системі світу; актуалізація трансцендентних мотивів; органічність як спосіб формування тексту. Повістувальна стратегія. Оновлення поетичної мови.

Творчість В.Голобородька, М.Воробйова.

ВІД ПЕРЕБУДОВИ ДО НЕЗАЛЕЖНОСТІ

(ЛІТЕРАТУРИЙ ПРОЦЕС др. пол. 80-х – пер. пол. 90-х рр.)

СТАНОВЛЕННЯ ЛІТЕРАТУРНОГО ПРОЦЕСУ др. пол. 80-х – пер. пол. 90-х РОКІВ: ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ КОНТЕКСТ, ПРЕДСТАВНИКИ, СТИЛЬОВІ ТЕЧІЇ, ЛІТЕРАТУРНІ УГРУПУВАННЯ. ПОЕЗІЯ. Суспільні процеси. Боротьба за незалежність України. Зміна

тематично-проблемних ліній у прозі (засудження тоталітаризму, морально-етичні мотиви). Пунк-поезія. Поява перших поетичних груп «БУ-БА-БУ» і постмодерністський проект.

Літературні групи 90-х: «Нова дегенерація», «ЛУ-ГО-Сад», «Пропала грамота» та ін. Творчі маніфести і художня практика. Покоління дев'яноститників. Сповідальна поезія, філологічна, іронічна. Формування культурних осередків молоді поезії (Львів, Івано-Франківськ, Київ, Харків). Перехід від бурлескно-пародійного дискурсу до філософського.

СТАНОВЛЕННЯ ЛІТЕРАТУРНОГО ПРОЦЕСУ др. пол. 80-х – пер. пол. 90-х РОКІВ: ПРОЗА. Формування нової новелістики (С.Процюк, В.Даниленко, В.Яворський, Н.Тубальцева, В.Врублевський, Ю.Гудзь, Є.Кононенко, Б.Жолдак та ін./). Антологія новітньої прози «Іменник», «Тексти», «Опудало».

Оновлення великих епічних форм. Романи Ю.Андруховича («Рекреації», «Московіада», «Перверзія»). Екзистенціальна проза Є.Пашковського, С.Процюка. Спроба «шизоаналізу» у романі Ю.Іздрика «Воцек». Проза Т.Прохаська («Інші дні Анни»). Комерціалізація прози: сенсаційний роман О.Забужко «Польові дослідження українського сексу». Постмодерний процес у прозі: роман Ю.Андруховича «Перверзія».

Зразок завдання

**для фахового вступного іспиту з української мови та літератури
(освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр»)**

Варіант 1

1. Схарактеризуйте явище омонімії. Назвіть критерії розмежування омонімії й полісемії.
2. Зробіть повний синтаксичний аналіз речення:
Молися Богу за Україну, молися, сину мій! / Щоб підняв її з руїни, щоб дав він волю їй! /Щоб сонце правди і свободи над нею сіяло день і ніч; щоб всякі свари і незгоди повік втекли від неї прич!.. (С. Бердяєв).
3. Проблема вождя і народу у філософських поемах Івана Франка («Похорон», «Мойсей»).
4. Проаналізуйте вірш

ЛЕСЯ УКРАЇНКА

Хотіла б я тебе, мов плющ, обняти,
Так міцно, щільно, і закрить од світа,

Я не боюсь тобі життя одняти,
Ти будеш мов руїна, листом вкрита, –

Плющ їй дає життя, він обіймає,
Боронить від негоди стіну голу,
Але й руїна стало так тримає
Товариша, аби не впав додолу.

Їм добре так удвох, – як нам з тобою, –
А прийде час розсипатись руїні, –
Нехай вона плюща сховає під собою.
Навіщо здався плющ у самотині?

Хіба на те, аби валятись долі
Пораним, пошарпанім, без сили
Чи з розпачу повитись на тополі
І статися для неї гірш могили?

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Основна

1. Аверинцев С.С. Поэтика ранневизантийской литературы. - М.: Наука, 1977. - 320 с.
2. Агеєва В. «Їм промовляти душа моя буде». «Лісова пісня» Лесі Українки та її інтерпретації. – Х.: Факт, 2002.
3. Агеєва В. Українська імпресіоністична проза. – К., 1994.
4. Агеєва В. Поетеса зламу століть. Творчість Лесі Українки у пост-модерній інтерпретації. – К., 1999.
5. Антонович В.Б. Історія Великого княжества Литовського: Від найдавніших часів аж до упадку удільної системи в Литовській Русі. - Тернопіль, 1887. - 207 с.
6. Асєєв Ю.С. Джерела: Мистецтво Київської Русі. - К.: Мистецтво, 1980. - 314 с.
7. Астаф'єв О. Лірика української еміграції: еволюція стильових систем. – К., 1998.
8. Багалій Д.І. Нарис української історіографії. - К., 1923-1925. – Т.1, вип. І-2.
9. Багрій Романа. Шлях сера Вальтера Скотта на Україну. – К., 1993.
10. Барабаш Юрій. «Коли забуду тебе, Єрусалиме...» - Харків, 2001.
11. Бернштейн М. Іван Манжура: Життя і творчість. – К.: Дніпро, 1977. – 194 с.
12. Біла А. Український літературний авангард: пошуки, стильові напрямки. – К., 2006.
13. Білецький О.І. Перекладна література візантійсько-болгарського

- походження // Збір. пр.: У 5 т.- К.: Наук. думка, 1965. -Т. I-с.128-167.
14. Білецький О.І. Російська проза Т.Г.Шевченка // Збір. праць: У5-ти т. – К., 1965. – Т.2.
 15. Білецький О.І. Стан і проблеми вивчення давньої української літератури.\\ Збір. праць.: у 5 т. – К.: «Наукова думка»,1965. – т.1. – с.108 – 127.
 16. Бычко А.К. Народная мудрость Руси: Анализ философа. - К.: Вища школа, 1988. - 199 с.
 17. Бовсунівська Т.В. Феномен українського романтизму. – К., 1997.
 18. Бондар Микола. Діалог з історичним часом: формування нової української літератури // Київська старовина. – 1998. - №5.- С.9 – 55.
 19. Бондар М. Поезія пошевченківської епохи: Система жанрів. – К.: Наук. думка, 12986. – 330 с.
 20. Боровский Я.Е. Мифологический мир древних киевлян. - К.: Наук. думка, 1982. - 104 с.
 21. Брандіс Є.П.Марко Вовчок. – К., 1975.
 22. Введение христианства на Руси. - М.: Мысль, 1987. - 302 с.
 23. Вивчення творчості П.Куліша в школі. – Чернігів, 1993.
 24. Возняк М.С. Історія української літератури. – Львів, 1920-1924. – т.1 – 3.
 25. Возняк М.С. Початки української комедії: 1619 – 1819. – Львів, 1919. – 251с.
 26. Волинський П.К. Український романтизм у зв'язку з розвитком романтизму в слов'янських літературах // Волинський Петро. З творчого доробку. – К., 1973. – С.39-81.
 27. Волинський П.К. Теоретична боротьба в українській літературі (перша половина ХІХ ст.). – К., 1959.
 28. Герасименко В.Я. Анатолій Свидницький. Літературний портрет. – К., 1959.
 29. Гончар О.І. Українська література передшевченківського періоду і фольклор. – К., 1982.
 30. Гончар О.І. Просвітительський реалізм в українській літературі. – К., 1989.
 31. Гончар О.І. Формування реалізму в художній прозі 50-60-х років // Проблеми історії та теорії реалізму української літератури ХІХ – початку ХХ ст. – К., 1991.
 32. Грабович Г. До історії української літератури. – К., 1997.
 33. Грабович Г. Кобзар. Каменярь. Дочка Прометея // Критика. – 1999, грудень.
 34. Грабович Григорій. Шевченко як міфотворець. – К., 1991.
 35. Греков И.Б. Восточная Европа и упадок Золотой Орды на рубеже ХІУ-ХУвв. – М.: Наука, 1975, - 519 с.
 36. Грицай М.С. Українська драматургія ХУ11 – ХУ111ст. – К.: «Вища школа», 1974. – 198с.
 37. Грицай М.С., Микитась В.Л., Шолом Ф.Я. Давня українська

- література. – 2-е вид., доп. – К.: «Вища школа», 1989. – 403с.
38. Гроно нездоланих співців. – К., 1997.
 39. Грушевський М.С. Історія української літератури. – К.; Львів, 1923-1927. – т. 1 – 5.
 40. Гетманець М.Ф. Тайна реки Каялы: «Слово о полку Игореве». - Х.: Вища школа, 1982. - 144 с.
 41. Гундорова Т. Кітч і література. Травестії. – К.: Факт, 2008. – 284 с.
 42. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн. – К., 2005.
 43. Гундорова Т. Проявлення слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. – Львів, 1997.
 44. Гундорова Т. *Femina melancholica*. Стаття і культура в гендерній утопії Ольги Кобилянської. – К., 2002.
 45. Гудзий Н.К. История древней русской литературы. - 7-е изд. - М.: Просвещение, 1966. - 544 с.
 46. Гуревич А.Я. Категории средневековой культуры. - 2-е изд.- М.: Искусство, 1984. -350 с.
 47. Даркевич В.П. Народная культура Средневековья: Светская праздничная жизнь в искусстве IX-XVI вв. - М.: Наука, 1988. - 343 с.
 48. Двадцять роки і літературні дискусії, полеміки. – К., 1997.
 49. Дем'янівська Л. Іван Карпенко-Карий: Життя і творчість. – К.: Либідь. – 144 с.
 50. Денисюк І. Українська мала проза XIX – поч. XX ст. – 2-е вид. – Львів, 1999.
 51. Деркач Б.А. Перекладна українська повість ХУ11 – ХУ111ст. – К.: Вид-во АН УРСР, 1960. – 148с.
 52. Эдит Клюс. Ницше в России. Эволюция морального сознания. – СПб., 1999.
 53. Євшан М. Критика. Літературознавство. Естетика. – К.: Основи, 1998.
 54. Єфремов С. В поисках новой красоты // Єфремов С. Літературно-критичні статті. – К., 1993.
 55. Єфремов Сергій. Історія українського письменства. – К., 1995.
 56. Жук Н.Й. Анатолій Свидницький. Нарис життя і творчості. – К., 1987.
 57. Жулинський М. Наближення. – К., 1988.
 58. Забужко Оксана. Шевченків міф України. – К., 1997.
 59. Засенко О. Марко Вовчок. Життя, творчість, місце в історії літератури. – К., 1964.
 60. Захарчук І. війна і слово (Мілітарна парадигма літератури соціалістичного реалізму). – Луцьк: Твердиня, 2008. – 406 с.
 61. Зборовська Н. Код української літератури. Проект психоісторії новітньої укр. літератури. – К., 2006.
 62. Зборовська Н. Моя Леся Українка. – Тернопіль, 2002.
 63. Зеров Микола. Українське письменство XIX ст. // Зеров Микола.

- Твори: У 2-х т. – К., 1990. – Т.2.
64. Идейно-философское наследие Иллариона Киевского. - М., 1986. - Ч.1-2.
 65. Ісаєвич Я.Д. Братства та їх роль в розвитку української культури ХУ1 – ХУ11 ст.: К.: Наук. Думка, 1966. – 251 с.
 66. Истоки русской беллетристики: возникновение жанров сюжетного повествования в древнерусской литературе. - Л.: Наука, 1970. - 595 с.
 67. Історія української літературної критики та літературознавства. Хрестоматія: У 3-х кн. – К., 1996. – Кн.1.
 68. Історія української літератури: в 2 т. – К.: Вид-во АН УРСР, 1954, т.1. – 731с.
 69. Історія української літератури (перші десятиріч XIX ст.)/ За ред. П.П. Хропка. – К., 1992.
 70. Історія української літератури XIX ст.: У 2- кн. / За ред. М.Г.Жулинського. – К., 2005. – Кн.1.
 71. Історія української літератури: у 8 т. – К.: «Наукова думка», 1967. – т. 1-2.
 72. Історія української літератури XIX ст.: У 3-х кн. / За ред. М.Т. Яценка. – К., 1995. – Кн.1; 1996. – Кн.2.
 73. Історія української літератури XIX століття (70–90-ті роки): У 2 кн.: Підручник / О.Д.Гнідан та ін. – К.: Вища школа, 2003.
 74. Історія української літератури XX століття /За ред. В.Дончика: У двох книгах. – Кн. 2. – Ч. 1, 2. – К., 1995.
 75. Історія української літератури XX століття: У 2 кн. – К., 1993–1994.
 76. Історія української літератури: У 2 кн. – К., 1998.
 77. Калиниченко Н. Українська література к. XIX – п. XX ст. Напрями, течії. – К., 1983.
 78. Келдыш В. На рубеже художественных эпох (О русской литературе конца XIX – начала XX века) // Вопросы литературы. – 1993. – Вып. 2. – С. 92–103.
 79. Кирилюк Є.П. Т.Г.Шевченко. – К., 1964.
 80. Ковальчук О. Історіософські пошуки П.Куліша // Київська старовина. – 1999. - «б. – С.116-122.
 81. Ковальчук О. Український повоєнний роман (проблеми жанрового розвитку). – К., 1992.
 82. Кодацька Л. Художня проза Т.Г.Шевченка. – К., 1972.
 83. Козлов А. Українська дожовтнева драматургія (еволюція жанрів). – К.: Вища школа, 1991.
 84. Костенко Н. Українське віршування XX ст. – К., 1993.
 85. Кошелівець І. Літературний процес дещо з віддалі. – Париж, 1991.
 86. Крип'якевич І.П. Галицько-Волинське князівство. - К.: Наук, думка, 1984. - 174 с.
 87. Крутікова Н.Є. Сторінки творчого життя (Марко Вовчок в житті і праці). – К., 1965.

88. Кудрявцев М. Ідеї, конфлікти, характери. – К.-Подільський, 1995.
89. Кузнецов Ю. Поетика прози М.Коцюбинського. – К., 1983.
90. Кузьмин А.Г. Начальные этапы древнерусского летописания. - М.: Изд-во Московск. ун-та, 1977, - 406 с.
91. Кусков В.В. История древнерусской литературы: Курс лекций. - 4-е изд. - М.: Высш. шк., 1982. - 296 с.
92. Лесин В. Василь Стефаник і українська проза к. ХІХ – п. ХХ ст. – К.,1975.
93. Літературна спадщина Київської Русі і українська література ХУ1 – ХУ111 ст. -Х: Наук, думка, 1981. - 265 с.
94. Липец Р.С. Эпос и Древняя Русь. - М.: Наука, 1969. - 302 с.
95. Литературно-эстетические концепции в России к. ХІХ – н. ХХ века. – Институт мировой литературы. – М.: Наука, 1975.
96. Лихачов Д.С. Развитие русской литературы X – ХУ11вв.: Эпохи и стили. – Л.: «Наука», 1973. – 254с.
97. Лихачев Д.С. «Слово о полку Игореве» и культура его времени. - 2-е изд. -Л.: Худож. лит., 1985. - 351 с.
98. Лихачев Д. С. «Слово о полку Игореве»: Ист.-лит. очерк. 2-е изд., - М.: Просвещение, 1982.-- 175 с.
99. Лобач-Жученко Б.Б. Літопис життя і творчості Марка Вовчка. – К., 1983.
100. Ловмянський Х. Русь инорманны: Пер. с польск; - М.: Прогресс, 1985. -304 с.
101. Матеріали до вивчення історії української літератури: у 5 т. – К.: «Рад. школа», 1959. – т. 1. – 651с.
102. Махновець Л.Є. Сатира і гумор української прози ХУ1 – ХУ111 ст. – К.: «Наукова думка», 1964. – 479с.
103. Міщук Р.С. Українська оповідна проза 50-60-х років ХІХ ст. - К., 1978.
104. Молдаван А.М. «Слово о Законе и Благодати» Илариона. - К.: Наук. думка, 1984. - 240 с.
105. Моренець В. Національні шляхи поетичного модерну першої половини ХХ століття. – К., 2002.
106. Мороз Л. «Сто рівноцінних прад». Парадокси драматургії В.Винниченка. – К., 1998.
107. Моціяка О.М. Жанрові особливості притчі у романі П.Куліша «Чорна рада» // Література та культура Полісся. Вип.15. Спадщина П.Куліша в сучасних дослідженнях. – Ніжин, 2001. – С.93-99.
108. Наєнко М. Українське літературознавство: Школи, напрями, тенденції. – К.,1997.
109. Наливайко Д.С. Искусство: направления, течения, стили. – К.: «Мистецтво», 1981. – 287с.
110. Наливайко Д. Про співвідношення «декадансу», «модернізму», «авангардизму» // Слово і час. – 1997. – «11–12.
111. Наливайко Д. Типологія українського реалізму на європейському

- тлі: Українська література в системі літератур Європи і Америки (XIX – XX ст.). – К.: Заповіт, 1997.
112. Нахлік Є.К. Пантелеймон Куліш // Куліш Пантелеймон. Твори: У 2-х т. – К., 1994. – С.5-36.
 113. Неврлий М. Олександр Олесь. Життя і творчість. – К.: Дніпро, 1994.
 114. Неврлий М. Українська радянська поезія 20-х рр. мікропортрети в художніх стилях і напрямках. – К., 1991.
 115. Неділько Г.Я. Т.Г.Шевченко. Життя і творчість. – К., 1988.
 116. Нечуй-Левицький І.Світогляд українського народу. Ескіз української міфології. – К.: Обереги, 2003. – 144 с.
 117. Обертас О. Український самвидав: літературна критика та публіцистика (1960-і – початок 1970-х років). – К.: Смолоскип, 2010. – 300 с.
 118. Овсійчук В.А. Українське мистецтво ХІУ - першої половини ХУ ст. - К.: Мистецтво, 1985. - 175с.
 119. Отечественная общественная мысль эпохи средневековья: историко-философские очерки. - К.: Наук, думка, 1988. - 324 с.
 120. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. – К., 1999.
 121. Падалка Н. Вивчення творчості І.Карпенка-Карого (І.Тобілевича) в школі. – К.: Рад. школа, 1970. – 152 с.
 122. Панченко В.Є. Поет революційного гарту: До 125-річчя від дня народження П.А.Грабовського. – К.: Знання, 1989. – 48 с.
 123. Панченко В. «Будинок з химерами». Творчість В.Винниченка 1900–1920 рр. у європейському літературному контексті. – Кіровоград, 1998.
 124. Перетц В.М. Краткий очерк методологии истории русской литературы. – Пб.: «Академия», 1922. – 164с.
 125. Пільгук І. Іван Карпенко-Карий (Тобілевич). – К.: Молодь, 1976. – 296 с.
 126. Пільгук І.І. Т.Г.Шевченко – основоположник нової української літератури. – К., 1963.
 127. Писемність Київської Русі і становлення української літератури: Зб. Наук. пр. - К.: Наук. думка, 1988. - 319 с.
 128. Приселков М.Д. Очерки по церковно-политической истории Киевской Руси X-XII вв. – СПб.: 1913. - 414 с.
 129. Поліщук Я. «І ката і героя він любив...». Михайло Коцюбинський. Літературний портрет. – К.: Академія, 2010.
 130. Поліщук Я. Міфологічний горизонт українського модернізму. – Ів.-Франківськ, 1998.
 131. Попович М.В. Мироззрение древних славян. - К.: Наук.думка, 1985. - 167 с.
 132. Рыбаков Б.А. Киевская Русь и русские княжества XII-XIII вв. - М.: Наука, 1982, - 591 с.
 133. Самототожність Письменника. – К., 1999.

134. Семенюк Г. Українська драматургія 20-х рр. – К., 1992.
135. Сиваченко Г. Пророк не своєї вітчизни. Експатріанський «метароман» В.Винниченка: текст і контекст. – К., 2003.
136. Сиваченко М.Є. Анатолій Свидницький і зародження соціального роману в українській літературі. – К., 1962.
137. Сивокінь Г. Від аналізу до прогнозу. Літературно-художній пошук і позиція критики. – К., 1990.
138. «Слово о полку Игореве»: Комплексные исследования. - М.: - Наука, 1988. - 440 с.
139. Тарнашинська Л. Українське шістдесятництво. Профілі на тлі покоління: (історико-літературний та поетикальний аспекти). – К.: Смолоскип, 2010. – 632 с.
140. Толочко П.П. Древняя Русь: Очерк соц.-полит. истории. К.: Наук. думка, 1987. - 246 с.
141. Три долі. Марко Вовчок в українській, російській та французькій літературі / Упор. Віра Агеєва. – К., 2002.
142. Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст. / Упор. В.Яременко та ін.: У 4 кн. – Кн. 3,4. – К., 1994.
143. Федченко П.М. Літературна критика на Україні першої половини ХІХ ст. – К., 1982.
144. Франко І. З останніх десятиліть ХІХ віку // Франко І. Збір. творів: У 50 т. – К., 1984. – Т. 41.
145. Франко І.Я. Історія української літератури. Ч.1\ \ Збір. тв.: у 50 т. – К.: «Наукова думка», 1983, - т.40. – с.5 – 370.
146. Франко І.Я. Нарис історії української літератури до 1890 р.\ \ Збір. тв. У 50 т. – К.: «Наукова думка», 1984. – т.41, с.194 – 470.
147. Франко І.Я. «Слово про Лазарево воскресіння»: Староруська поема на апокрифічні теми // Збір. тв.: У 50 т. - К.: Наук. думка, 1981. - Т.32. - С.55-111.
148. Фрейденберг О.М. Миф и литература древности. - М.:Наука, 1978. - 606 с.
149. Харчук Р. Покоління «пост епохи» // Слово і час. – 2002. – №2.
150. Черкаський В. Художній світ Панаса Мирного. – К.: Дніпро, 1989.
151. Чижевський Дмитро. Історія української літератури. Від початків до доби реалізму. – Тернопіль, 1994.
152. Чижевський Д. Історія української літератури. – К.: Академія, 2003.
153. Шахматов А.А. Разыскания о древнейших русских летописных сводах. - СПб., 1908. - 706 с.
154. Шерех Ю. Третя сторожа. – К., 1993.
155. Штонь Г.М. Духовний простір української ліро-епічної прози. – К., 1998.
156. Шумило Н. Під знаком національної самобутності. Українська художня проза і літературна критика к. ХІХ – п. ХХ ст. – К., 2003.
157. Яценко М.Т. Питання реалізму і позитивний герой в українській

літературно-естетичній думці першої половини ХІХ ст. – К., 1982.

Додаткова

1. Бернштейн М. Іван Манжура: Життя і творчість. – К.: Дніпро, 1977. – 194 с.
2. Бернштейн М.Д. Українська літературна критика 50-70-х років ХІХ ст. – К., 1959.
3. Бондар М. Поезія пошевченківської епохи: Система жанрів. – К.: Наук. думка, 1986. – 330 с.
4. Волинський П.К. Іван Котляревський. Життя і творчість. – К., 1969.
5. Дем'янівська Л. Іван Карпенко-Карий: Життя і творчість. – К.: Либідь. – 144 с.
6. Зборовська Н. Код української літератури: Проект психоісторії новітньої української літератури. Монографія. – К.: Академвидав, 2006. – 504.
7. Івашків В.М. Українська романтична драма 30-80-х років ХІХ ст. – К., 1990.
8. Козлов А. Українська дожовтнева драматургія (еволюція жанрів). – К.: Вища школа, 1991.
9. Комаринець Т.І. Ідейно-естетичні основи українського романтизму. – Львів, 1983.
10. Крижанівський С. Амвросій Могила та Ієремія Галка // Амвросій Могила, Ієремія Галка. Поезії. – К., 1972.
11. Мазуркевич О., Якименко М. Вивчення творчості П.А.Грабовського в школі. – К.: Радянська школа, 1962. – 168 с.
12. Нахлік Є.К. Українська романтична проза 20-60-х років ХІХ ст. – К., 1988.
13. Наливайко Д. Типологія українського реалізму на європейському тлі: Українська література в системі літератур Європи і Америки (ХІХ – ХХ ст.). – К.: Заповіт, 1997.
14. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу. Ескіз української міфології. – К.: Обереги, 2003. – 144 с.
15. Сиваченко М. Корифей української прози: Нарис творчості Панаса Мирного. – К.: Наукова думка, 1967.
16. Падалка Н. Вивчення творчості І.Карпенка-Карого (І.Тобілевича) в школі. – К.: Рад. школа, 1970. – 152 с.
17. Панченко В.Є. Поет революційного гарту: До 125-річчя від дня народження П.А.Грабовського. – К.: Знання, 1989. – 48 с.
18. Пільгук І. Іван Карпенко-Карий (Тобілевич). – К.: Молодь, 1976. – 296 с.
19. Погрібний А. Борис Грінченко: Нарис життя і творчості. – К.: Дніпро, 1988. – 268 с.
20. Погрібний А. Яків Щоголев. – К., 1986.
21. Поважна В. Павло Грабовський: Літературний портрет. – К., 1962.

22. Черкаський В. Художній світ Панаса Мирного. – К.: Дніпро, 1989.
23. Чижевський Д. Історія української літератури. – К.: Академія, 2003.
24. Цалик С., Селігей П. Таємниці письменницьких шухляд. Детективна історія української літератури. – К.: Наш час, 2011. – 352 с.
25. Цибаньова О. Літопис життя і творчості І. Карпенка-Карого (І. К. Тобілевича). – К.: Дніпро, 1967. – 452 с.
26. Шнайдер Б. Трагедія «Сава Чалий» Карпенка-Карого і українська історична драма XIX ст. – К., 1959. – 275 с.

СХВАЛЕНО на засіданні кафедри української мови, методики її навчання та перекладу (протокол № 5 від 26 січня 2022 р.).

СХВАЛЕНО на засіданні кафедри літератури, методики її навчання, історії культури та журналістики (протокол № 2 від 24 січня 2022 р.)

Підпис голови комісії

(Н.І. Бойко)